

Kaip mums patiems lietuviams reikės žiūrėti j paduotąjį čia sumanymą?

Daugumas tų, kurie sulig šiol apie lietuvių kilmę klausimu užsiėmę buvo, laikėsi senosios hipotezės apie lietuvių atėjimą iš pietų-rytų šalies, iš Azijos. Taip pav. Ostermeyer'is¹⁸), sakydamas, kad lietuviai buvę pirmieji šin kraštan ateiviai, nurodė j didį senprūsių tikybos su graikų ir ry-mėnų tikybos panašumą. A. von Kotzebue¹⁷), aprašydamas prūsų kilmę, sako: kas senprūsių ir lietuvių kalbos versmės rytų krašte ieško, paduoda savo manymui patvirtinti tą pastebėtiną paramą, kad jiji turėjus saviškus vardus levui, verbliūdui, beždžionei, auksui, kodylai (myrrha), šilkams vadinti. Ant Jūrių marių krantų to viso nerasta, todėl tuose varduose būsiąs atsiminimas iš tautos lopšio. Prof. von Bohlen'as¹⁸), prirūdydamas labai artimą lietuvių kalbos giminystę su sanskritu, paduoda taipogi, kaipo pastebėjimo vertus vardus: szlapis (Elephant), werbludas (Kameel), lutas (L6we), foezdženka (Aife), žemczuga (Perle, Edelstein). A. Krause¹⁹), nurodydamas aukščiau Kotzebue's ir k. paduotuosius žodžius, kurie tik iš rytų žemės atgabenti būti galėję, sako, negalima esą abejoti, kad ir lietuvių kalba „ihren Ursprung aus den Orient habe und zwar auf directern VVege“. Tą pat atkartoja taipogi Preuss'as²⁰) su Narbutu³¹) ir Kraševskį u ²²), kurie plačiau yra rašę apie lietuvių tautos atėjimą iš,rytų šalies. Taip pat ir Bopp'as ^{2S}) mano, kad lietuvių kalba esanti iš tėviškės (Stammland) Azijoje atnešta. Grevingk'as ²⁴) vėl pripažindamas, kad seniausi Jūrių marių krašto gyventojai buvę finnai, mano, kad lietuviai šitan kraštan vėliau iš pietų šalies atėję.

Prie tokio aplamo nusprendimo apie lietuvių tautos atėjimą iš pietų rytų šalies, daug buvo sunkiau nurodyti smulkiai laiką, kada, ir vietas, iš kur, lietuvių ateita. Beieškant lietuvių tėviškės, užkabinta kuone visos Europos tautos, su jomis lietuvius sugiminiuojant.

Viduramžyje—o dar ir vėliau—kada kuone visos Europos tautos nuo Nojaus sūnų išvesti buvo bandyta, neužmiršta ir lietuvių gentys. Johannes Annius Viterbius²⁵) išvedė prūsus iš Armėnijos nuo Nojaus duktės Arak-sos, kuri pagimdžiusi „Prutum“, nuo kurio paeinąs vardas „Prussia“. Kitiems vėl, kaip Andriui Osiander'ui ir Joh. Funck'ui rodėsi, kad senovės prūsai paeiną nuo tų žydų, kuriuos ašurių saras Salmanasaras kalėjiman išsivaręs, o Severinui Goebeliui 1567 m. matėsi²⁰), kad Rymo kaisaro Tito Vespasiano laiku, išgriovus Jerusalemą, žydai iš Palaistinos pabėgėliais ant laivų, kuriuos vėjai čion atvarę, apsigyvenę tarp sudavų lietuvių Zambijoje ir davę pradžių lietuvių tautai. Dar ne taip seniai, nes prieš 70 metų • Zschokke²⁷) rašė, kad lietuviai iš pietų šalies iš foinikų ir kartagėnų krašto liuosu noru, ar rasit sidonėnų varu išguiti, kartagėnų laivais Lietuvon atkeliavę.

Dabar pereisime prie lietuvių tautos su graikais giminystės. Pirmas, kiek žinoma, abbas Stadensis, XIII šimtmečio rašytojas, ir Gobelinus Persona manė, kad Aleksandriui Didžiajam mirus, makedonai išsisklaidę po visą pasaulį; jų dalis ant 300 laivų leidusis kelionėn, bet laivų dauguma žuvus, išskyrus 54, kurių 18 atvykę ir prūsus apėmę. Mathias de Michovia ^{£8}) ir Dlugošius ²⁸) apie 1450 m., rašęs lenkų istoriją, pasakoja, kad Hanni-1alo prieš rymėnus pakurstytas Bitynijos karalius Prusias, pralaimėjęs karą su rymėnais, su savo tauta šiaurės link, nuo jų bėgdamas, persikėlęs, apie "ką liudiją prūsų kalboje graikiški žodžiai, kurie graikų kalbos tarmių žmonėms suprantami esą. M. Bielski's ³⁰), apie prūsų iš M. Azijos atėjimą minėdamas, sako, kad su lietuviais susimaišę ateiviai iš Bosforo karalystės kirnmeriai, mokėjusieji graikų kalbą ir jos žodžius j prūsų ir lietuvių įga bene kalbą. Vijūkui Kojalavičiui⁸¹) rodosi, kad „graecae linguae vestigia“ lietuvių kalbon įgabenta herulių, apie kuriuos bus žemiau kalbama, kurie gyveno Rytų Rymo imperijoje, kur, kaip žinoma, graikų kalba viešpatavus. Apie 1560 m. rašęs prūsas Joducus Willichius Resselianus, kurs sakos, graikų kalba su lietuviais susikalbėti

galėjęs, vadina prūsų kalbą „*graeca depravata, sicut Gallica et Hispanica ex latina corrupta fere nata est.*“ 82). Vėliau Filipas Ruhig'is 83), palygindamas daugybę graikiškų su lietuviškais žodžiais ir nurodęs identiškumą lietuvių ir graikų gramatikos formų, manė, kad lietuvių kalba artimesnė esanti su graikų, negu su lenkų, vokiečių ir lotynų kalbomis. Graikiškų žodžių atsiradimo priežastį jisai tokiu būdu išreikšti mano, kad jie, girdi, galėję, lietuvių kalbon pakliūti per graikų vedamus karus Juodmarių šiaurėje Rusijon ir Did. Lietuvon, arba todėl, kad gotai ir noruliai su graikiškai ir lotyniškai kalbančiomis tautomis kariavę, "arba taipogi nuo vienu ir kitų tautų kolonijų, arba buvusių kalėjime ir tėviškėn grįžusių žmonių. Naujesniais laikais Narbutas 34) buvo užsimanęs graikų kolonistus gelonus !5), tarp finniškųjų 8B) budinu senovėje gyvenusius, kaip ir pačius budinus, perkeldint Lietuvos ir juos apskelbė lietuvių prabočiais, o VV. Pierson'as ") nuo gelonų, išėivių iš pietinės Rusijos, bandė išvesti galindus Prūsuo.

Kalbant toliau apie lietuvių tautos su rymėnais giminybę, pirmoje vietoje reikia pastatyti Lietuvos metraščių ir kitų minėtą padavą apie rymėnų Lietuvon atvykimą. Vieni pasakoja ss), kad Nerono laiku, dėl dideles tyranijos, Nerono giminaitis, rymėnų kunigaikštis Palemonas, su savo šeimyna, turtais, valdiniais ir 500 bajorų šeimynų išplaukę laivais. Tarp-žemių marėmis, apie Prancūziją ir Angliją atsiyrę Danijon, iš kur jie Jūrėmis marėmis atplaukę į Nemuno įtaką; upe aukštyr irdamiesi, priplaukę upę Dubysą, kur iš laivu išlipę ir apsigyvenę. Palemono sūnūs Borkus, Kūnas arba Kaunas ir Sperą pasidalinę Lietuvos žemę. Kitas metraštininkas *").

aprašydamas tokiu pat būdu Palemono kelionę Lietuvon, mini, kad tai atsitikę hunnų valdono Atilos laiku, 401 m. Lenkų metraštininkai 10), lietuvių metraščių padavą patvirtindami, apie rymėnų Lietuvon atvykimą, nuo savęs priduria spėliojimą, būk Palemonas nuo vardo kalia pavadinęs naujai užimtą kraštą „Litalia“, iš ko ilgainiui kilęs vardas Litvania — Lietuva; atėjimo laiką paduoda įvairų: Palemonas iškeliavęs sumišimo laiku tarp Mariaus, ir Sullos, paskui tarp Juliaus Caesaro ir Pompejaus. Anot Stryj-kovskio 41) gi Palemonas, kurį jis vadina Publius Libo, išsikraustęs iš Italijos Juliaus Caesaro laiku, 48 metais Kristui negimus. Lietuvon atvykę rymėnai susimaišę su vietos gyventojais, kurie buvę gotai, gepidai ir ulme-rygai (<s), jie jnešę jų kalbon daug lotyniškų žodžių, taipogi davę čia pradžia aukštesniai kultūrai ir žmoniškumui; rymėnų bajorai tapę Lietuvos bajorais, o prasti žmonės (vulgum vero Lithuanorum) likę gotų kilmės. Lietuvių tautos giminybę su rymėnais šitie lenkų metraštininkai matė ne tik lietuviškosios kalbos panašume su lotyniška, bet ir tame, kad pas abidvi tauti, kaip sako Dlugošius 43), „*eadem quoque sacra, eosdem Deos, eosdem sacrorum ritus, easdem caeremonias, quae et qui Romanis gentilibus erant, ante susceptam fidem, coluisse, videlicet sacrum ignem, qui et credulitate ab illis perpetuus habitus est, et in illo Jovem tonantem, per virgines Vestales Romae custoditum, cuius neglectam extinctionem capite expiebant*“. Taipogi kaip pas vienus, taip ir pas kitus buvę šventos girios, giriose gyvenę dievai. Ryme ir Graikijoje garbinta Aeskulapas žalčio pavidale, kaip ir Lietuvoje. Kiek plačiau, negu Dlugošius, giminybę tarp lietuvių ir rymėnų prirodymą paduoda ir Mykolūnas Lietuvis (Michalon Litanus) 44), Tvirtindamas: „*Nos Lithuani ex Italico sanguine oriundi sumus: quod ita esse liquet ex nostro sermone semilatio, et ex ritibus Romanorum vetustis, qui non item pridem apud nos, desiēre videlicet ex crematis humanis cadaveribus, auguriis, auspiciis, aliisque superstitionibus adhuc in quibusdam locis*

durantibus; maxime cultu Aesculapii, qui sub eadem, qua olim Romam ab Epidaurō commigraverat, serpentis specie colitur, et in veneratione habetur. Coluntur et sarcri penates, mares, lares, lemures, montes, specus, lacus, luci". Ir toliau padavęs visą eilią bendrų lietuvių ir lotynų kalboms žodžių, kad tą giminystę patvirtinus, ir trumpai paminėjęs rymėnų išsikraustymą Juliaus Cesaro laikais, jis priveda dar kitą atvykimo rymėnų Lietuvon priežastį, kurios pas minėtuosius metraštininkus nerandame. „Devenerant vero, sako jis, in haec loca Majores nostri milites et cives Ro'mani, missi in colonias, ad arcenduma finibus suis gentes Scythicas". Trečią pasakos versiją apie rymėnų atvykimą Lietuvon paduoda J. Lasicius^{44a}). Anot jo lietuvių prabočiai buvę Rymo ištremtieji ant nežinomos salos „Giaros", iš kur jie, pareikalavus imperatoriui Neronui, kad tarnautų kareivijoje, pabūgę Rymo tyrono nuožmystės, leidęsi iš ten bėgti ir per Padoliją ir Rusiją atsidūrę Jūrių marių pakraštyje Žemaitijoje. Kojalavičius⁴⁵), priimdamas rymėnų atvykimą Lietuvon, mano dar, kad ir vietiniai gyventojai įgabendę „Latinae Graecaeque linguae vestigia" j lietuvių kalbą iš Italijos ir Trakijos, kur jie dėliai didelių grobių ilgus metus pylyse gyvenę ir namon grįždami užnešę lotynų ir graikų kalbos žodžius. Lazius⁴⁰), paduodamas iš verulių (herulių) kalbos latvišką „tēve mūsų" ir nurodydamas tūlus bendrus latvių ir lotynų kalboms žodžius, sako, kad latviai labai sudarkę (corrumperunt forte) savo kalbą, kurią jisai „latina depravata" vadina, kuomet jie „in Latio colebant aut Romanis in castris milijarent". Hartknoch'as, ⁴⁷) kalbėdamas apie hipotezę lietuvių nuo rymėnų kilmės, sako, kad niekas geresnių prirodymų nepadavęs, kaip D. Peucerus, kurs manęs, kad tie italai, kurie Lietuvon atvykę, pirmiau buvę kolonistai Dakijoje (Va-lachia), ten graikų imperatorių apgyvendinti, idant jie Konstantinopolį nuo slovėnų sergėtų, bet jų įveikti, savo tėviškę apleidę, Lietuvon persikėlę ir čia nors ūkininkais pavirtę, bet vis dėlto išlaikę rymėnų būdą, kaip prausimąsi pirtyse, šermenų kėlimą ir lavonų deginimą. Lietuvių prabočių beieškant, užkliudyta dar daug ir kitų tautų. Pir-mučiausiai čia reik paminėti keltai ir germanai. Visame tame Europos plote, kurį Tacitas kaipo „Germania" aprašo, anot W. Maciejowskio ⁴⁸), gyvenę ne tik vokiečiai, bet ir slovėnai su lietuviais. Ypač visa šios dienos Vokietija paliai Labos (Elbą) upę buvusi lietuvių genčių apgyventa: variniai arba varniai, velėtai, rugianai, venedai, heruliai prie lietuvių priderėję. Jiems prigulėję ir tūli laitai arba lėtai (AdUtoc, Aairoc, Ar/itoc, Af/toc), kuriuos Zeuss'as⁹) prie vokiečių skiria; jie tai buvę lietuvių sentėviai ir nuo jų: vardą gavę. Negana to Šafarikas ⁵⁰) ir Maciejowskis artimą giminystę mato tarp šitų lėtų ir šios dienos Belgijoje ir Normandijoje tarp bretonų gyvenusių lėtų, kurie Jetavikais" (Letavici, Letani, Letavi), o jų kampas „Letavia" vadinosi. Dar čia reikėtų pridurti, kad ir Keltsch'as ⁸¹) su Roge ⁶²> prirodyti stengiasi, jog tie prūsų aistai, kuriuos daugelis mokslininkų lietuviais pripažįsta, buvę keltų kilmės. Ir vokiečių kilmės kitos gentys buvo manyta sugiminiuoti su lietuviais. Būtent Strykowski³) kimbrus ir gepidus, kaipo „przodki litewskie i žmodzkie" pripažino. Anot Bielski'o^M) ir Guagnini'o⁵⁵) nuomonės, lietuviai nuo gotų ir gepidų paeina, prisitelkus prie jų kimmerams nuo Juodmarių pakraščiu. Žymiausią rolę giminystėje lietuvių su vokiečiais teko atžaisti jų⁵⁶) genčiai herulams. Laziui 1557 m. apskelbus iš Meklemburgijos provincijoje gyvenusių verulių kalbos latvišką „tēve mūsų", rodos⁷ "pirmas paskelbė artimą lietuvių giminystę su heruliais (veruliais) Kojalavičius ⁵⁷), tvirtindamas, kad tos maldos kalba esanti Lietuvoje vartojama, ir nurodydamas j bendrus įstatymus ir papročius pas lietuvius ir herulius. Vėlesnių laikų mokslininkai Hartknoch'as ⁵⁸), Bagušis ⁵⁹), Lelevel'is ⁶⁰), Danilovičius ⁶¹), Jaroševičius⁶²), Kraševski's⁰³), ir kiti^{63a}), prisispyrę vertė herulius į lietuvius ir latvius, išvesdami jų vardą nuo liet. giria, girulis.

Drauge su heruliais senesnių laikų rašytojai giminytėn su lietuviais telkia dar alanus, kurie prieš pat Kristaus gimimą šios dienos pietų Rusijoje pasirodė, kaip spėjama, nuo Kaukazo kalnyno. Rymėnai juos pažino drauge su gotais, ir heruliais Padunojuje; jų dalis, susivienijus su vandalais pasitraukė vakarų linkui, susitelkus su frankais, perėjo Reino upę, išpūstijo Galiją, užpuldinėjo Italiją, Siciliją, Graikiją. Didesnė tačiau jų dalis buvo iki IV-jo šimtmečio Juodųjų marių šone, kada jie laikinai susimaišė su hunnais; bet VI šimtmečiu alanus vėl randame tarp Dono ir Volgos upių: čia juos, kaip ir apie Kaukazą, mini Viduramžių Byzantijos ir arabų rašytojai. Anot naujausio laiko tyrinėtojų M) nuomonės senovės alanų ainiams reikia skaityti šios dienos osetai arba osetinai. Pirmas, kiek žinau, alanus Lietuvoje surado Erasmus Stella Libonottianus⁶⁸); jam sekė Kojalavičius⁶⁰) ir kiti. Pasak jų alanai gyvenę prūsų kaimynystėje ir Rymo imperatoriaus Valentiniano laiku (366 metais) jie iš čia drauge su gepidais ir heruliais užplūde į Rymo imperiją, bet sikambrių sumušti, išsisklaidę: vieni Ispanijoje su ten esančiais gotais susivieniję, kita jų dalis, kuri buvo namie likusi, persikėlus į Prūsų žemę pas prūsus, su kuriais susigiminiavo ir išsirinko alaną Viduutą (Videvutą) savo valdonu, kursai sutvarkęs žmonių gyvenimą. Nuo Viduuto sūnaus Litalano vardą gavę Lietuva ir lietuviai — litalanai (nunc hodie vulgo Litfani nuncupantur). Alanai gyvenę tarp Nemuno, Neries ir Dūnos (Dauguvos).

Ir sarmatams, gyvenusiems senovėje pietų Rusijoje, neduota ramybės. Pirmas, regis, Ostermeyer'is⁸⁷), išvesdamas sarmatų arba sauramatų vardą iš lietuviško „saurumas“: „Sauramaczei—homines in isthmo degentes“, sako, kad jam rodąsi, jog lietuviškoji buvus sarmatų kalba. Kitame veikale tas pats rašytojas^{6S}) sako, kad senovės prūsai buvę sarmatų tauta, kuri Prūsiose apsigyvenus. Ir Gatterer'is⁶⁹) buvo įsimanęs prirodyti, būk lietuvių tauta esanti „de sarmatica origine“. Apie latvių sarmatumą jisai rašė⁷⁰): „non tantum Sarmatici populi terras letticas habitare pergunt, sed etiam terrae ipsae ubique locorum nomina, Lettica ab iis acceperunt: it itaque nullum amplius dubium restare putem, Sarmatas et Lettones eosdem esse populos, nec, nisi nomine solo differe“. Paskui Gatterer'į sekdamas J. Fr. Blumenbach'asⁿ) aprašė vieno lietuvių kaukolę, kaipo, Sarmatae Lituani“. Kiek vėliau, nes 1812 m. Ern. Henning'as⁷²), klaidingai identifikuodamas pietų šalyje gyvenusius senovėje jazygus su getvininkais arba getviais gyvynusiais Pagiryje, laiko pastaruosius per sarmatus.

Pastebėjus, kad lietuvių ir latvių kalboje esama slovėniškų arba panašių į slovėniškus žodžių, kaip ir gotiškų, seniau buvo manyta⁷³) apie lietuvių latvių kilmę iš slovėnų per susimaišymą su gotais. Anot M. Balinskio⁷⁴) lietuvių tauta kilusi iš susimaišymo gotų, slaviškųjų vendų ir finniškųjų estų (jgaunių) ir pradžioje buvus žinoma po vardu scirry, herulių ir vidivarijų, o tik X-me šimtmečiu pasirodžiusi šios dienos vardu.

Giminytės tarp prūsų ir finnų prirodymui Harknoch'as⁷⁵) sunaudojo Tacito⁷⁶) paduotąją žinią apie finnus, kad jie valgę žolę (victui herba), spėliodamas, kad ir prūsai taip darę. Vėliau Narbutas⁷⁷) iš finnų tautos budinu⁷⁸) buvo užsimanęs lietuvius išvesti.

Dabar pereikime prie giminytės su skutais. Kaip aukščiau jau minėta, pietinė Rusija senovėje Skutija (Skytija) vadinosi nuo vardo skutų (Σ*6Cou) tautos. Šitas kraštas po tuomi aplamų vardu, kaip rodosi, buvo įvairių tautų apgyventas, kurios buvo tūloje su trakais giminytėje. Naujesniu laiku, kuomet vieni mokslininkai, kaip Neumann'as⁷⁹), prirodyti norėjo, kad skutai buvo mongolų gentis, kuomet kiti, kaip Fresse⁸⁰), juos per vokiečius pripažino, Müllenhof'as⁸¹), atmesdamas Neumann'o hipotezę, juos pripažįsta iranų giminaičiais. BonelPis⁸³) pripažįsta gyvenusius Skutijoje trakiškuosius kimmerus kaipo „Leto-Keltus“; Cuno^{8S}) laiko pačius skutus per „Letto-Slavus“, o Herodoto minėtuosius skutų krašte gelonus pripažįsta, kaip ir Narbutas su Pierson'u, per lietuvių gentį. P. Krausa⁸⁴) ir Kasparas Besbardis išveda latvius ir lietuvius nuo skutų. Pirmasis sakąs, kad istorija, pradėjus nuo V šimtmečio. (Kristui negimus) tylinti apie graikų

vadinamuosius skutus juodmarių pakraščiuose. Kur likę jie arba kur jie persikėlę? Besigrūdant naujoms tautų tuntoms, jie persikėlę šiaurės linkui prie Jūrių marių. Skutų vardą Krausa drauge su Besbardžiu iš liet. skuta, latv. skutums prasmėje „Ebene ohne Baume“ išveda.

Apie lietuvių kalbos giminybę su indų buvo Bohlen'o ir kitų kalbininkų rašyta. Kraševskis⁸⁵), tvirtindamas, kad lietuvių tautos gentys dar praistorijos laikais atsikėlusios čion Jūrių marių pakraščiuose iš rytų šalies, sako, kad išeiviai iš Indijos, kurie čion užklydę nuo neatmenamos senovės, ateidami atsinešę tikybos pradžia, kalbą, kuri čia ant vietos išsiplėtojo, o, rasit, ir raštą. Tam visam patvirtinti paduota tūlos bendros mytologijos nuovakos pas lietuvius ir indus, kaip ir bendri abiem tautoms žodžiai Apie lietuvių su trakais giminybę teipogi jau ne menkai rašyta, pra-dėjus nuo senesnių laikų kronistų, baigiant mūsų laiko tūlais mokslininkais. Tiesa, kad daugelyje jų raštų tvirtų pagrindų tai giminybei prirodyti nerandame, todėl, rasit, jie ir užsipelnė Šafariko aa) taip kartų apie jų darbus išsitarimą „(divokė vymysiky a sny staršich cmarykrzūv)“, bet vis dėlto jie čia paminėti reikia.

Vokiečių teologas Tilmannus Stella Signensis 87) savo veikale „Origines gentium in genealogia Christi“, priimdamas identiškumą gotų su getais, talpina juos Jūrių marių pakraščiuose, manydamas, kad getai esą sen-prūsiai, lietuviai, žemaičiai ir latviai. Lenkų metraštininkas Bielski's *) manė, kad trakų gentis kimmerai, kuriuos jis klaidingai su kimbrais identifikuoja, nuo Juodmarių šios dienos Lietuvon atvykę, atnešdami tokiu būdu graikų kalbos žodžius. Taipogi fr Guagnini's 8B), kalbėdamas apie lietuvių su rymėnais giminybę, sako, lietuvių proseniai gyvenę pajuodmariais ir iš ten atsigabenę tūlus graikiškus žodžius. Kpjalavičius⁹⁰), nurodydamas tai, kad lietuvių kalboje esama lotyniškų ir graikiškų žodžių, sako, jie pačių lietuvių įnešti (ab ipsimet indigenis illata sunt) tapę tuo dar laiku, kada jie ilgus metus „per Italiam aut Thraciam in castris“ tarnavę ir sugrįždami namon „ultra opulentes praedas, exterae linguae usum ad suos reportabant“. Hartknoch'as 01), pastebėdamas, kad senprūsių, kaip ir lietuvių kalboje randama daugelis, lotyniškų žodžių, tuomi tą apsireiškimą išaiškinti norėtų, jog priima, kad rymėnai, užkariavę D&kjją, iš čion ir šiaurės linkui nuo Dakijos sienų persikėlę ir lietuvių bei prūsų kalbosna įmaišę savo kalbos žodžių. Graikų gi kalbos žodžius pas lietuvius jis taip sau išaiškina, kad priima getų ir dakų atėjimą PrOsuosna (Wienun diese Geten und Dacier in Preussen ankommen, haben sie villeicht auch diese Worte mitgebracht“). Čia jis paduoda Ovidiaus žodžius (Tristia V. 7), kad getų kalboje buvę maišytų graikiškų žodžių, ir kad jie ilgą laiką po graikų valdžios įtekme buvę. Johann Carion tta) kronikoje 1531 m. vokiečių kalboje išleistoje vėliau kaipo Chronicon Carionis (Genevae 1625) lotyniškai išverstoje tarp kalbų Vidžemyje (Livonia) vartojamų vadina ir „Henetam linguam“, po kuriuomi vardu, regis, latvių kalba suprantama, o po vardu Henetes lietuviškai latvišką tautą supranta ir nuo sarmatų slovėnų skiria. Pauli^{9S}), minėdamas Prūsuoose trijų kalbų vartojimą, būtent alaniškos, heruliškos, trečią vadina enetiškai-getiška (Enetisch-Getische), po kuria, regis, prūsų kalbą supranta. Atsirado visa eilia mokslininkų *), kurie Ptolomaiaus, Tacito ir Pliniaus minėtus Lietuvoje Jūrių marių pakraščiais, tarp Nemuno ir Vistulės gyvenusius, venedų °5) su trakiškaisiais venetais identifikavo. Rask'as flB) XIX šimtmečio pradžioje manė, buk lėtai lietuviai buvę seniausi Rusijos ir Lenkijos gyventojai, iš ten, jei ne iš pietų

šalies, būtent Dakijos jie Lietuvon ateidami, sumišę čia su atrastaisiais gepidais, kurių dalis prieš rymėnus kariautų buvo išėjusi. Lietuvių kalba esanti artimiausia trakų kalbai. Bacz-ko s'7) savo 1802 m. išleistame veikale, kalbėdamas apie M. Praetoriaus paduotąjį išaiškinimą tūlų getų kalbos vardų su pagelba lietuviškų etymologijų, mano, kad tai reiškia bendrą tų tautų pradžią, o tūli minimi lietuvių kalboje rytų šalies daiktai, esą nurodymu, kad šita tauta rytų krašte kilusi. Kitoje vietoje, nurodydamas, kad Prūsų žemė dar daug šimtų metų ankščiau buvus lietuvių apgyventa, prieš vokiečiams ateinant, dėl lengvumo išaiškinti sauromatų ir getų kalbos vardų iš lietuvių kalbos, Baczko priduria, kad lietuviai buvę sauromatai, būtent slavai iš getų tautos šakos. Kotze-bue 98) savo 1811 m. išleistoje Prūsijos istorijoje, paduodamas tokius lietuvių kalbos žodžius, kaip levas, kupranugaris, beždžionė, auksas ir k., kurie prirodą lietuvių tautos kilmę rytuose, sako, kad ir kiti pagrindai patvirtina spėliojimą, kad prūsai buvę atsiskyrusi eimena iš sarmatų, slavų ir getų tautos, upės ir čia jau paduoda palyginimą getų dievo YešesiC, iz su lietuvišku Giweleisis, Zd{j.oX£ic su lietuv. Ziameluks, Juodmarių įtaka Kapzivinjc praminta esanti nuo „karkenu" (murmeln), tribalių vardas nuo balų (in Sūmpfen wohnende). Krause S8a) statydamas klausimą, ar nebuvus lietuvių kalba šiaurės link atnešta iš rytų šalies, būtent iš Indijos, klausia taipogi, ar lietuviai nebuvę giminystėje su senovės skutais (Sy.6dou), nurodydamas tai, kad ir šiand.'en lietuvių kalboje skydą—ein Schild esanti. Toliau jis ir getų kalbos vardus Giweleisis „Gott der Lebenden" ir Zemobcis — „Gebiet der Erde" ir k. iš lietuvių kalbos išaiškindamas, apie lietuvių tautos atėjimą sako: „Lietuviai, seniausi Lietuvos gyventojai, atėjo anksti iš Azijos, rasit, nuo Kaukazo arba iš artimos kaimynystės su sanskritu. Jie galėjo sau geriausią lygų kraštą gyvenimui pasirinkti, nes jie tą kraštą neapgyventą rado". Bagušis"), kaip ir kur kas vėliau rašęs apie rumunus Rosler'is 10°), tvirtino, kad trakų gentis agatursai arba trausai, gilioje senovėje Dakijoje gyvenusieji, buvę lietuviai. Anot Krusė's101) trakų getų gentis KpopoCcii, KpipuCoi iš Trakijos šiaurės linkui persikėlus ir vėliau apie Smolenską, kaipo kryvyčiai, gyvenusi. Nepersenai rašęs Bonell'is 102) netik trakų kimmerius pietinėj Rusijoje, bet iragatursus su dakais kaipo „keltus lietuvius" pripažįsta. Knobel'is103), remdamasis iš dalies Grimmo veikalu apie vokiečių kalbos istoriją, anot kurios trakai ir getai buvę artimiausi lietuvių ir germanų kalbai ir jų didi dalis tarp lietuvių ir germanų išnykusi, nurodydamas į agatursų Dakijoje ir vėliau netoli Jūrių marių gyvenusių agatursų vardo identiškumą ir pripažindamas, kad po Jafeto sūnaus Tiro vardu Biblijoje lietuvių gentis suprasti reikia, toliau sako: „Ar negalima būtų šita (lietuvių)* tauta drauge su trakais sumegzti ir pačios vardų {(-pa? ir &&pc formos palyginti? Kalbos žvilgsniu imant ryšys tarp lietuvių ir trakų, ypač getų, randasi ir lietuvių gentis pas viduramžio rašytojus yra Getae, Gethe vadinamos". Cuno loi) nurodė tūlas, nors klaidingas, lietuvių kalbos etym-logijas kaikiurių vardų Trakijoje ir M.Azijoje. Boguslavski's105) savo pilname įvairių keistumų veikale apie slovėnus pripažįsta seniausius Trakijos gyventojus lietuviškai-slovėniškos („lito-winidyjska") kilmės; vienintelė jo storoje knygoje gera etymologija, tai išvedimas getų vardo nuo liet. getis, kurs ženklinąs „pasterze".

Šitie getai buvę ateiviai iš saulėtekio krašto, jie pergalėję slovėnus, Trakijoj gyvenusius, kurie buvę autochtonai. Kitas lenkų mokslininkas, Baranski's 106), nurodydamas tai, kad kai kurie gyvulių vardai esą bendri lietuvių ir armėnų kalbai, mano, seniausia lietuvių tėviškė buvusi pietų link nuo Kaspijos marių, rytų link nuo Armėnijos, kaimynystėje su hamitais, iš kur jie dar III-me tūkstantmetyje Kristui negimus, pametę savo tėviškę Azijoje, per Kaukazo kalvyną šiaurės link persikėlę į šios dienos Pietų Rusijos tyrus, kur jie po senovės trakų valdžia ir įtekme ilgą laiką gyvenę; į 2000 metų, Kr. negimus, jie iau gyvenę šiaurės tų tyrų krašte, taigi šios dienos vidurinėje Rusijoje; dar toliau šiaurės link į šios dienos Lietuvą jie atvykę trakų pavaryti. Čia reikia dar kaipo curiosum paminėti Ekers'o 107) raštelis, kuriame jis latvius stato giminystėn su libyais Afrikoje; venedai, kuriuos mini senovės rašytojai mūsų krašte, buvę. ateiviai iš Abyssinijos; jie atvykę per Aigypną, Arabiją, Syriją, M. Aziją Europon. Trakijoj jie gavę getų vardą; iš čion jie apėmę Juodmarių pakraščius, Krimą ir Karpatų kalvyno šiaurę. Apie 1400 m., Kristui negimus, šitie getai atvykę jau šios dienos Jūrių marių apielinkėn. Tūlas Sz.108) nurodęs, kad lietuvių kalboje likę yra Žodžių bendrų indų kalbai, mano, kad tai priroda ne atvykimą lietuvių iš Indijos, bet iš arčiau Indijos vaisbai gulėjusio krašto pav. iš Trakijos. Kokio, girdi, būta pagrindo, kad ir lietuviai viduramžyje buvę vadinami getais, kurių gyvenimo vietos siekė Trakiją ir kurių kalba buvusi trakiška, dar nesą išaiškinta ir todėl abejojama, ar čia senos tradicijos esama, arba tik slovėnų kronikų rašytojų spėliojimas. Pagaliau Schneider'is 10B) 1880 m. rašė, kad jam rodąsi, jog senovėje lietuviai (Letten) fr pannonai organiškai buvę susirišę ir kad išsitarimas: „ilgainiui bus pripažinta, jog lietuvių gaivalas Europoje seniau toli pietų ir vakarų link siekė“, kursai randasi viename nesenai išleistame 1852 m. mirusio slavisto Čelakovskio veikalė — teisingas esąs. Rimčiausias tarpe visų čia minėtųjų autorių apie lietuvių giminystę su trakais, getais veikalas yra W. Pierson'o uo), kursai tikyba, būdą, dabą, papročius getų, trakų sū lietuvių, prūsų palyginęs, pripažino, kad getai su lietuviomis b'jve; tos pačios tautos. Jdėmiu taip pat reikia pripažinti Keltch'o 1U) veikalėlį apie aistų bei prūsų tautystę, kuriame jis nors be geros pažinties kalbos, remdamasis trakiškų vardų išaiškinimu lietuviškais, kaip ir tikybos, būdo ir papročių identiškumu, tvirtina apie artimiausią giminystę tarp trakų ir lietuvių. „Vedamas istorijos citatų—sako jisai—aš prirodžiau, kaip pamaži trakai šiaurės link, pirmučiausiai per Dunojų, paskui per Karpatus kėlėsi. Prasadėjus tačiau viduramžiui, kai pirmas šviesesnis istorijos žvilgsnis puolė į šitą Užkarpčių kraštą, randame gyvenant tik lietuvių tautas nuo upių Sano ir Būgo net iki Vilijos ir Beržuonės, vakaruose paliai Vistulę kaimynystėje su lenkais, rytų link paliai Dnieprą su sarmatiškais slaviais. Lietuviai negali pridurmai iš žemės išdygti, trakai po žeme išnykti. Liekti galiausiai manyti, kad trakai ir lietuviai yra ta pati tauta ir vardas lietuviams naujas — iki Šiol ganėtinai neišaiškintas—vardas senosios tautos. Seniausi lenkų kronistai, kaipo susiedai tikrai kompetentingi, apie lietuvių ir prūsų tautystę turi gero supratimo. Jie juos visados dar vadina senuoju vardu getai. „Prirodymų yra daugybė“, priduria Keltchas, paduodamas jų kelius iš Kadlubko, Dzierz-vos ir Boguchwalo. Iš paminėtųjų aukščiau rašytojų, kalbėjusių apie giminystę tarp lietuvių ir trakų, išskyrus kun. Bagušį ir Nibudžių kleboną Krausę, nė vieno lietuviškai nemokėta, todėl ir jų raštuose nerandame lemtų ir platesnių prirodymų tai giminystei. Dirsterkime dabar į tai, ką sako apie šitą dalyką kiti mokslininkai, kurie su lietuvių kalba gerai buvo apsipažinę.

Čia pirmoje vietoje reikia pastatyti XVII šimtmečio rašytojas Mat. Prae-torius, gimusis Klaipėdoje, kelius lygiai metus Nibudžių kaime pas Gum-binę kunigavusis ir ano laiko lietuviams gerai pažinęs. Savo veikalė „Orbis Gothicus“ (Typis monasterii Oliviensis 1688 p 118. 119), kuriame jisai trakų getus su gotais identifikuoja, aprašydamas pastarųjų veikalus,

priskirdamas lietuvius prie sarmatų, dažnai užkliudo ir tūlus kaip lietuviškus, taip ir trakiškus vardus, suteikdamas pastariesiems lietuvių kalbos etymogijas. Taip pav. skutų vardą jis išvesti norėtų nuo liet. šauti ir skydą; dakų vardas paeinaš nuo liet. dūkas arba dakas, kas, anot jo, „homines feri, agrestes et quasi stupidi“ ženklintų. Getų dievo vardas Fs|3eXetCtc, anot jo, „Getis non fuit deus fequiei, sed deus resuscitandorum, seu ut Herodotus loquitur a&avaTtCovuov i. e. immortalisantium, quasi deus ille, qui moituos suos vitae restituit, ut sint immortales. Et hoc vacabatur Gybeleizis idem adhuc significat in lingua Sarmatica, Zamogetharum, Prussorum, Lietvanorum, scilicet a voce gyva et leisis i. e. immortalisans. seu qui sinit vivere non mori“. Apie vardą Zafj.oX£cc Praetorius rašo: „Zamulksis seu Zamolxis, teste Herodoto, Deus est, ad quem defuncti meant et ad quem mittuntur, ut ipsi inserviant; id fit, quando terra tumulatur. Hujus originem vocis proposituri dicimus, derivandam esse a voce ziame vel žeme i. e. terra. Zemeluks et contracte Ziamulks est Zamogethis, Nadravis, Zalavonis deus terrae, terraque tumulandorum; ex voce hac Ziameluks fecerunt Graeci Zamobcis; opinio autem ista Getarum olim, scilicet Zamolxin esse talem Deum ad quem defuncti, quorum ille sevitio indiget, mittendi sint, adhuc durat apud plurimos in Nadravia, Zalavonia, Prussia, in Zamogethia, Lietvania, de quo fussius in Delic 112) meis“.

Dakų karaliaus vardą, Strabono minėtą, Botps.Slatac Praetorius išveda iš liet. baras — Zank ir vystu — beilegen, schlichten, gotų vardą nuo liet. guotą — omne id quod ad rem familiarem ejusque bonum et commodum spectat, prūsų — nuo pruntu — intelligere ir k. Gebeleidzio ir Zamolksio paduotosios etymoTogijos, kaip augščiau matėme, prigijo Kotzebues, Krausės ir k. raštuose. S. Daukantas II3), manydamas, kad lietuviai senovėje kijmarionimis, skytais, ge-tais ir eruliais arba girruliais vadinęsis, paduoda tačiau labai netikusias tų vardų etymologijas, Taip pav. Juodmarių šiaurėje gyvenusieji „kijmerionys“ anot jo, vadinęsis tuo vardu nuo to, „iog uksines mares artinantims tenaj rodies kijmai it marie paskendi“. Skutus jis vadina „kajlinouczejs“, nuo to, jog visados žiemą ir vasarą kailinius dėvėję, „žijma iwirstius, o vasarą iszwirsztius“. Juodmarių graikiškąjį vardą Ubvzoz "Ajsvoc vėliau IIOVTOC EUŠSI-voc jis paverčia j „uksines mares“. „Nu uksiniu pamariu i sziaurę eitant, sako Daukantas, toje slouksnie kraszto yra tyraj beje: neapregamis laukaj per keles deszimtys miliū, koriusi aug aukszta žolie, taip, jog raita žmogaus nega regieti, par korius tek i uksinę marę uppis Tyrule, nu tu tyru tejp vadinama, 6ž tims tyrams jou i sziaurę ejtąnt buo medes arba girres. Grekonys abelnaj gyvventojus toie pijtinie jiszlejtie gywenantius wadino Ge-tajs arba Tyru Getajs; nes ipatej mediesi gywenantius Mesagetajs nu žodio mede arba meażia: kokejs wardajs didej wielaj rasztinikaj sawo rasztusi Letuwius, Kalnienus ir Žemajtius dar wadino. Tąnkej tejpat wadino tus Ge tus arba tose giniesi gyvvenąntius Girrullejs arba Girronais“. Toliau nurodydamas tai, kad „dide daugybe žodifi Grekonu ir Traktionū. atsirańd Letmviū kalboie, bet dar būdas tu kaibu butinaj sčtink“, sako, kad „ne wien wardaj patys upiū, mariu kraszto tose wijtose tebiera Letuwiszki, ir tejp Tyraj, Tyrule, Istris, Mare, Mariu marine

(sic!), pilis; bet dar patarlės Leiuwiskas iszraszytas Grekonu rodbalsiemis tou mums stigawo". Getų šiaurėje atsiradimą išaiškina karais su rymėnais, ypačiai Trajano laiku (106 m.), kursai imperatorius sunaikinęs Decebaliaus, getų rykio, karalystę Dakijoje ir čia getų vietose savo naujokynus įtaisęs, nuo ko šios dienos rumunai atsiradę, kurie, anot Daukanto, „szenden tebkalb sojaugto kaJbo Gudu, Letuviū ir Lotinu kaipo ženkle tu dabar minavvotu tenaj buwusiu notiū patys jau Wafakajs jau Motdawionimis szenden wadinamis". Remdamasis aukščiau paduotąja Lasickio žinia apie rymėnų atėjimą Lietuvon, Daukantas pagaliaus rašo: „Pats Lasickis Lanks metusi 1564 Žamajtiuse būdams, sako sawo raszti ape Žiamajtiū dijwus, iog Žamajtej ateiusis nu pa Dunaju arba pa Istriū mediodamis ir cze ilgajniuj apsigywenusis; nesgi gywentoje Guntino tiewunijos iki sze dijna Masejs wvadinas ir witowe Mosiedis iki sziol"tebiera, nu žodio mede arba meže wadinama". Getų dievą Tepe[^]siCic, jisai, kaip ir Praetorius su Kotzebue ir Krause išguldo kaipo Gywelejzj arba Gywelejdj „nu žodiams gywas ir lejsti, beje: wissim gywybę doudan-tio". Paminėtasis aukščiau Zamolksis buvęs lietuvis ir nuėjęs pas garsų Pytagorą pasisakęs mčlki esąs ir norjs išmintingas tapti ir paskui vadinęsis Somolkys, ir mokinęs žmonas dogmos apie dvasios nemarumą. Ir kituose savo raštuose Daukantas¹⁴) paduoda beveik tokias jau, kaip ir „Bude", žinias apie lietuvių su trakais giminybę.

Regis po Daukanto įtekme rašęs M. Akelaitis - Vytautas m) taip pat užsiėmė identifikacija lietuvių su trakais, remdamasis, kaip prisipažįsta, tik Herodotu ir lietuvių kalba. Anot jo pas Herodotą nesą dar minėta lietuvių bet randami esą tūli lietuviški vardai, kurie rodą, kad jie prigulėję lietuvių tautai. Čia jis susitinka pirmučiausiai su getais, pas Herodotą minėtais, ir jų vardą labai tinkamai nuo liet. getis prasmėje „piemens" („getai znaczyto-by pasterze") išveda. Vardą rep?Xi'C^{-^} jisai, kaip ir Praetorius su Kotzebue, Krause ir Daukantu nuo gywas ir leidžias išveda, kas ženklintų lenkų kalboje „życiodawcę". Kur kas menčiau jau jam pasisekė getiškasis vardas Zdyo&c Zifto[^]tc, kurį jis nuo tūlo žodžio žalė, neva vokiškai Seele -f- mokslis išvesdamas, paverčia jį lietuviškai Žalmoksliu, kas ženklinas „po prostu męża, który naucza o duszy". Vardą trakų genties žizpcti, sustatydamas drauge su Šatrijos kalno vardu, suteikia jam tačiau klaidingą etymologiją nuo sanskr. s'ath — garbinti ir adri—kalnas, trakų genties Btoot vardą taip pat klaidingai nuo viešas — publiczny, o Movot — nuo liet. gėla — slavą išveda, ir 1.1. Lietuviški vardai, paimti iš Herodoto, anot Akelaičio liudiją, kad lietuviai gyvenę jau šiame pasaulyje bent į 6 šimtus metų, Kristui negimus. Lietuvių buvimo pėdsakai likę upių, ežerų, kalnų ir pylių varduose. Čia jis paduoda tokius vardus, kaip upių: Neperis, Brongus Tyras, Borysthenes, Strymon, Dunojus - Istras, tik dažnai tiems vardams ^klaidingas etymologijas suteikdamas. Pylies Kauvoc Karijoje vardą identi fikuodamas su Lietuvos Kaunu, tačiau netikusią nuo {kūnas) paduoda ety--mologiją. Kitas jojo vidurinės ir šiaurinės Europos kraštuose vardų ety-mologijas, kaipo nesusirišusias su klausimu apie trakų tautystę, šaly palik-damas, paminėsiu tikrai, kad jis upių: Vistilus, slavizuotą j Wislą, vardą išveda iš liet. veislus, vyslus — žyzny, urodzajny, o Odros drauge su Šafariku — nuo liat. audra. Nors Akelaitis, kaip rodos, ir priėmė trakų getų lietuviškumą, kaip ir jų ir kitų trakiškų genčių apgyvento krašto geografiškų vardų lietuviškumą ant Balkanų pusiasalio ir M. Azijoje, bet negalima suprasti, kaip jis išaiškinti būtų galėjęs lietuviškumą pragaišimą tame pietų krašte ir lietuvių atsiradimą šiaurėje, jeigu jis pasakas padavas apie Pale-mono iš pietų šalies atėjimą atmeta.

Tolesniuose lapuose teks mums įsitikinti, kiek tiesos yra žodžiuose mokinto Šafariko, pasmerkusio, kaip aukščiau minėta, ješkotojus giminytės tarp lietuvių ir trakų, ir kokias tiesas

turi šios dienos lietuviai skaityti senovės trakus savo prabočiais, o senovės Trakiją ir kitų trakų genčių apgyventas žemes savo senovės tėviške.

V. Prisirengimas prie prygų trakų ir kitų kalbos likučių išaiškinimo.

Aukščiau jau nurodyta mokslininkų tyrinėjimo rezultatai apie lietuvių tautos kilimą iš pietų šalies ir apie jos giminytę su trakų gentimis; dabar čionais liekti dar peržiūrėti tie paminklai, kurie yra mums likę nuo senovės trakų, prygų ir kitų, kad tą giminytę patvirtinus.

Paminėtieji čia paminklai dalijasi j: 1) glossas iš tų trakų genčių kalbos — žodžius graikiškai ir lotyniškai paaiškinamus, apie ką bus žemiau kalbama, ir 2) trakišką onomatologiją, apimančią žmonių bei vietų (geo–grafijos) vardus didelėje daugybėje, apie kuriuos bus atskiriam kitoje vie–toje kalbama. Nors mums priderėtų manymą apie giminytę tarp tų dviejų tautų — lietuvių bei trakų — išstarti, remiantis šitomis dvejopo menciaus kalbos liekanomis, mes tuo tarpu pasikakinsime taja užtektina šiam dalykui medega, kurią mums suteikia glossos, likusios iš daugelio įvairių trakų kalbos dialektų 1).

Prie pastarųjų analizės kreipiantis, reikia žinoti, kad 1) šitos glossos paeina iš palyginti gana vėlybo laiko: seniausios pas Herodotą minėtos (prygų Ἰ3sxoc) iš V–jo šimtmečio Kristui negimus, pas Hesychių iš V šimt. Kristui užgimus, pas Photių ir Suidą užrašytos IX ir X šimtmečiuje, kuomet trakų genčių dialektai buvo jau išnykę su pačios tautos pragaišimu.

Žinoma yra, kad jau nuo karų su aigyptėnais, ašuriais buvo tarp trakų PTgU genčių M. Azijoje dideli sumišimai ir atmainos atsiradusios, ypač–čiai joms sumyštant su svetimtautiškais gaivalais, nes laikui bėgant, vienos gentys priverstos buvo savo gyvenimo vietas apleisti, kaip venetai, kauko nai, Jelegai, bebrukai ir išsinėšinti vakarų link Europon, kitos per ilgai kuruojančius karus sunaikintos arba su kitomis susimaišę 2). Strabono *) laikais M. Azijoje lelegų kraštas buvęs jau jonių apimtas ir apgyventas ir tik buvę likę jų paminklai ir tvirtovės, kurie Asketą vadinęsi. Kaukonai4) ir jų kalba M. Azijoje buvę visiškai išnykę. Berekyntai Prygijoje buvę taipogi išnykę13). Mysų kalba buvus iš prygų ir lydų kalbos maišyta 5). Tas pats Stra-bonas fi) tēmyja, kad po trojėnų karų M. Azijos vakarinis kraštas buvęs po prygų, mysų, paskui lydų valdžia, toliau po aiolių, jonių, persų ir makedonų, galop po rymėnų valdžia esant daug vietinių kalbų ir vardų persimainę. Lydų kalba pačioje Lydijoje didesne dalimi buvus išnykus7) Strabono laiku ir tik Kabalio (K«jJaXic) kampe tarp Karijos, Prygijos bei Luki-jos buvę dar lydiškai kalbama s), o Kiburaitėje kunigijos vartota lydų kalba Žinynuose dar Pausaniaus °) laikais. Persų išpūstyton Karijon įsiveržė anksti iš pamarėnis gyvenančių graikų pylių graikizacija ir j karų apgyventas vietas lo). Dar labiau helenizacija išsiplatinus Karijoj, kaip ir visoje M. Azijoje, nuo Aleksandro Didžiojo ir jo diadochų laiko11), taip kad Strabono12) laikais karų kalba turėjusi primaišytų daug graikiškų žodžių. Tas pat reikėtų sakyti ir apie prygų kalbą 13),v kuri jau nuo senų senovės pateko grai–kų kalbos įtekmei ir iš kurios, biauriai sudarkytos graikiškais žodžiais, yra likę įrašų iš li—V šimtmečio. Negeriau ir lukų kalbai atsitiko1*). Ypačiai

krikščionystės graikų kalba įvedimas M. Azijoje sušelpė helenizacijai išsiplėtoti tarp įvairių trakų genčių, jas ištautinant.

Ir ant Balkanų pusiasalio įvairių svetimų gaivalų įtekmė į trakų kalbą žymi. Trakų skordiskai buvę susimaišę su galatais ir illurais (ia). Strabono (10) ir Ovidiaus Naso (17) laiku Padunojuje gyvenusių getų kalba buvus maišyta su sarmatų, o Tomuose su graikų kalba. Prie to dar pridurti reikia, kad kaip M. Azijoje pamariais, taip ir Makedonijoje, Trakijoje, Krime graikų kolonistams įsikuriant, helenizacija trakų genčių iš palengvo nemenkai išsiplėtė ir šaknis giliai įleido. Taip pav. pačioj Makedonijoj jau Aleksandro Didžiojo laiku bajorija, regis, visiškai buvus helenizuota ir, rasiť, menkai tesuprato savo kaimiečių trakiškąją tarmę, O makedonų kalba buvus pilna graikiškų žodžių (J8). Tą pat randame truputį vėliau ir pietinėj Trakijoj, kur bajorija ir pylių gyventojai graikų kalbą vartojo, kaip Lietuvoje lenkų arba Latvijoj — vokiečių kalba dabar vartojama (I). Vėliau rymėnams apėmus Trakiją, lotynų kalba buvo šiaurėje ir Padunojais išsiplatinus. Ilgiausiai trakų kalba gyva buvo likusi pas vešius Rodopės kalnyne, kur tik įvedant krikščionystę IV—V-me šimtmetyje lotynų kalboje patiesta pagrindai tautos romanizacijai (20), kuri ją rumunais pavertė, bet ir čia dar Prokopiaus laiku (mir. 562 m.) vešiai dar trakiškai kalbėję ir meldęsi. Visos aukščiau minėtosios aplinkybės negalėjo likti be įtekmės į trakiškų tarmių tyrumą bei skaistumą tais laikais, kada tos glossos, žemiau analizuotos, buvo užrašinėjama, kurių tarpe, kaip vėliau matysim, randasi ir dialektiškai graikiškų žodžių, paduotų kaipo trakiškų arba su graikiškais prefiksais ir sufiksais. 2) Prie viso šito dar reik pridurti, kad ir pačių glossų užrašytojų — o tai buvo daugiausiai graikai — menkai trakų kalbos mokėta. Jau Diefenbach'as (21) buvo pastebėjęs, kad trakų kalbos liekanos, kurių mes randame pas senovės rašytojus vietomis jų raštuose minėtas, esančios tik mechaniškai, dažnai klaidingai užrašytos, nes tų rašytojų dauguma ne pažino nė skambesiu, ne tos kalbos struktūros. Tiesa, kad graikai nuo senų senovės dažnai vaisbos santykius su trakų gentimis turėjo jų kaimynystėje ir ant jų žemės gyvendami, bet atskyrus tūlas istorijos žinias, kurias jie suteikia, nė vienas jų nepasirūpino mums paduoti platesnių etnologijos žinių apie trakų gentis: jie žinojo tik, kad trakų prygų gentys, nors jų kalba labai artima su graikų buvusi, kalbėjusios menkai graikams suprantama kalba, todėl jas varvarais (pSdpjtapoi) arba varvaliuojančiais, nesuprantamai kalbančiais, vadino (22) ir iš jų kalbos girdėtus žodžius užrašydami, kalbos gerai nemokėdami, juos labai keistai suambrindami užrašė (23j, kaip kur kas vėliau vokiečiai ir lenkai pasielgė su prūsų ir lietuvių kalbos žodžiais (24)). Negana to, kaip rodos, ir dauguma glossų ilgainiui rankraščius perrašinėjant, labai klaidingai, dėliai perrašinėtojų kaltės, užrašyta tapo. 3) Dargi ir pati graikų grafika, kuria daugiausiai trakų tarmių glossos, žmonių ir vietų vardai užrašyti buvo, kaip toliau matysime, trakų tarmių garsams išreikšti ne visiškai tinkama buvo. Kadangi žinome, kad jau, kaip aukščiau minėta, Grimm'as, Rosler'is, Fick'as, kaip jiems, gerai lietuvių kalbos nemokantiems, rodėsi, buvo pripažinę, giminybę tarp lietuviškos ir trakiškos kalbos, tai norint trakiškosios kalbos tarmių glossas perskaityti, įdėmu būtų, palyginus, kaip savo grafika graikai išreiškia lietuvių kalbos garsus, apie kurios kalbos giminybę su graikiška jau iš Ruhig'o, Cuno ir Bezenberger'io raštų patiriame, kad jom abiedviem esą bendros gramatikos formos, akcentas ir daug bendrų žodžių. Pažiūrėkime todėl, kaip tokius lietuvių ir graikų bendrus žodžius pastarieji savo raidėmis išreiškia, iš ko, rasiť, galima bus spręsti, kaip reikia ar reikėtų graikiškoje transkripcijoje užrašytus trakų tarmių žodžius skaityti.

a) Graikų a = liet. a: ašov — ašis, Spočco — darau, oapo? — ašrus aštrus, vtpaSdo) — kratau, v&wo\$z — kanapė, nlamę — platus, SSpa — ūdra, bet neretai ji ir lietuviškai e lyginasi: axdXXw — skeliu, [idyai — mekeris, id/tvoc — tekinas, teipogį O: cpd(pr) — ropė ir u: .ξ — mūšis, aapooo — šuruoju, vla^bz — šlubas

b) Graikų dvibalsės oro, (|3a6|3axec — nuo baubiu, palyg. baublys) = liet. au ir ai = liet. ai, (alafia — aismė nuo aidoti), bet pastarosios dvibalsės, kurios naujoje graikų kalboje kaip o išsitaria, pavirtimą į / jau ir senovėje randame: owaip<o — spiriu, faipoc — gyrius, xXaiw — klykiu, bet ir j jie, ja: al^iMJ — jiešmas, alaiJ-dvoļicu, atcrihjau; — jausti.

c) Graikų e (IX%o> — velku, xeXXco, xžxXofiai — keliu, ?S — šeši, h., 1% — eš, iš, etju, elvat — einu, azekk@ — steliuoju, litopžc — šešuras, Stoc — metas) = liet. e, bet ir ie (OT^CO — stiegiu) ir a (xX&toc — šlapias), o dvibalsės et>c — siauras) ir (e!8o<: — veidas) = liet. eu au ir ei.

d) Graikų 73, kaip bendruose žodžiuose (JAV — mėnuo, -uQ-oz — lėtas — vėdaras, Su^dz-ąp — duktė, dukteris, %at — sėdmi) taip ir daiktavardžių vardininkų galūnėse Cp&fy — ropė) = liet. è, o dvibalsėse -ąj, YJ = ei (typ^c — leistas paleistuvis).

e) Graikų t = liet. /: (pt[3dčetv — coire cum femina palyg. bybys — membrum virile).

f) Gr. o (it6fmoc — paršas, jt(5vtoc — pantas, osotov-įcda^ij.ov (Hesychius) — akis, TOP6C, TETopsJv — tariu, tarti, stfio&oc — katilas, pou.pš» — bambu, fiapp^o p6Cu — barbaliuoju), kaip jau G. Meyet'is kad žinojo (Bezenberger's Beitrage VIII, 194) lietuvių ir škipetarų kalboje = a, bet kai kada = u (opico — žūrau, žiūriu, 3£po, 86patoc — nuo duriuti), todėl ir dvibalsėse oi (olikjuv — senpr. vaidimai) = liet. ai, o dvibalsėse oo (oSpo;, o&pavdc — uoras, oras) kaip ir kaltininko galūnėse fAV&p&jcoo ir k.) = liet. o«, «o, « (berneliou, Dievoti, ponou, Palangos tarmėje („JKoBaji GTapima" 1893 p. 519 sek.); kaltininko galūnė už baltuojuo staleliu, auksu balnelis, cidabru lapai, auksu žiedeliai — Juškos dainose.

g) Graik. o kaip iš žodžių: aSo (Suidas) saldu, vovlot. nunc, — nūnai, vkamr — platus, flu&M — pūdu, oov lot. cum — su, san, Ttopoc — pūras, pūrai, wfitov — šuva, šuo, •fhm'/fo — dūmoju, <m>frtC« — skutu, au — tu ir k. matoma = liet. u, bet kituose: 7n>Xo?t mj).7] — pylis, rcupvoc — pyragas, v>Xų — šilas, fjvyivto — tinku = y, i. •

h) Graikų <o įvairiuose žodžiuose reikalauja įvairių ekvivalentų; taip Gjf/įv, Baaeąv&c, lat. aqua — akas, &Xii>itr^ — lapė, lapukė = a, kituose lolo-ą, w5/j — aidą, KMU/I], vutyv/j — kaimą, kaimas, d»wic — aikus, = a/, kituose: otbtš'.v — saugoti, oi: — ausis = au, kituose: w)ivTj, wX^v — uolektis, o» — uodžiu, uostau, xwosia — kuodas, 7«Xe6c — guolis = uo, galop tūluose: aji^to — abu, CEUYCO — bėgu, OTSVO) — stenu, tyum — darau, m&H<& — skeliu = u ir būsimąjo laiko galūnėse ant ow Palangos tarmėje (sėso, imso ir k.) = o.

i) Graikų digama F = liet. v randame praleistą viduržodyje: Z^Ap — dieveris, &s6; — dievas, of- lot. ovis — avis, torjv — lot. ovum, fr'ųp — žvėris, ypač tankiai pradžioje: otvoei lot. vinum — vynas, l«8^c, lot. vestis — vystė, KM, lot. vfdeo — veiziu, slčor., st'3to)ov — veidas,, veidulis, IJ.ŠW. lot. vomo — vėmiu, £?(<£, lijYov lot. vergo — vargstu, vergas, USm — vėliu, d6m, lot. vol-vo — volioju, uzihą — demin. nuo votis, votelė, žagę — vėjas, 8xoc, i^stiai, lot veho — vazas, vežu, 5<pv;; — senprDs. vagnis (Fick. Indogerm. Worterbuch 4 Auflage 1. 554) ir k. Tokį jau raidės v atmetimą randame ir šios dienos lietuvių kalboje: vamzdis — omzdis, voverė — overie, vanta — anta, vobuolys — obuolys, voželis — oželis, vuolaktis — uolaktis, vai — oi, ni. vo — o, vuoga — uoga, volą — uola, ola, voras — oras, vontras — antras* vanagas senprs. — anags ir k.; graikų F==P neretai randame perkeistą į -i-: cd-fcu — valgau, ff^oz — vylius, #o!poc — vaivas, vaivo-rykštė, y.srpa).-/] — 1 valas, j m iipius — virvė ir j d ŠKrafirijj —

Viešpatis, Sicttoiva — viešpatienė, >?=-6Cw — viešpatauju. Toksai literės f j d persikeitimas pastebima ir lietuvių kalboje: vambros — dambros, voku-ti — dokiuti, vėbras, bebras — dėbras.

k) Graikų p, kaip matome iš šitų žodžių: (3O[J.[3£M — bambu, f/ų (vox balatum ovium imitans. Suid.) — bė, p'.piCtD, pi(3aatc—palyg- bybis, ^oncsk (ignavia molities, inertia. Suid.) — blogas, popf3op6Cw — burbuliuoju, g&to, pošoi — bezdu, po{i.pa6Xo8 (libicines) — bambu, fiévina (coire cum femina) — benkartas ir k. lyginasi lietuviškai b, bet daugelyje kitų žodžių: p6Xoji«t — velyju, poX3c, pouV/į — valia, pappapta — varvaliuoju, p&pfapoz — varvalius, — nuovoku ir k. = liet. i'; literės b j v persikeitimas yra ir šios dienos lietuvių kalboje: bos — vos, dabat — davai, paliauba, paliaubimas — paliova, paliovirnas, senobė — senovė, bulbė — bulvė ir k.; rečiau literės p vieton p statymą randame: j3avdt (vojotų tarmėje) — papa, ponia, poo-Tupov — putra (skystas, neišplautas sviestas), xdvwtfk<: — kanapė, piXXco, ga Xw — puolu, dar rečiau j m persikeitimą: \$£/& ~ merkiu.

1) Graikų ? = liet. g: -^aipoc — gyrius, yapYap&jv— gerklė, japfapfio —gargaliuoju, -/aito— gaivinu, YC^SOC, T«W«*— guolis, pvį—senprus. gana, gena ir k..tik ji ilgainiui į ž perėjus: ldfia — liežiu, laižau, pVį-pj — režis.

m) Graikų % — liet. k; otoAAa — kalė, sutjtipa — kamara, y.dt[tivoc — kami-nas, y./jX7] — kuila, %6XXTJ — klįjai, %6>auc nuo kukuoti — gegutė, v/r/loc — kykas, kykelis, vcsAso&oc— kelias, xXaEw— klykiu, jduco — klausau, zXašoc— kalada, %h%z<a — kapoju, %»[«] — kaimą, %6TO).OC — katilas, v.p-ązit; — kurbė ir k. tik ji tankiai jau j š pavirtusi: ^apSta—širdis, xowv — šuo, oy.icb — aš-tuoni, zioKą — pušis, zAapfioc—šlubas, a-z.poc — ašrus, aštrus, hr.oc, — šeštas, jropKTjc o gaxTCA6c (Orion) — pirštas, xXivco — šliju.

n) Graikų i = lietuvių. š, ž: julnv — šulas, Xu-f£ — lūšis, H — eš iš, a^oy— ašis, Ssjia — dešinė, ajl — ožka, ožys, tautos vardas Majoai Afrikoje ant aigyptenų paminklų Mašavaša (Duncker, Geschichte d. Alterthums I 159),

o) Graikų n = liet. p: rcovtoc — pantas, senprus. pintis, sfetę—pats, — platus, jtšvrš—penki, JCSOOT] — pušis, icota-įv — peimuo, piemuo, TC6-. — pūdu, rct^oc — puodas, rcoi%iXo<; — puikus, bet pereina ir j c: adXiv~vėl, vėliai, 7ra).£6o) — vilioju.

p) Graikų 8 = liet. d: Savjp—dieveris, oočvoc — donis, oixvco—daknuoju, Sat'co — degu, SAja — dešinė, Spduo — darau, SČSCOĮJ-l — duomi, duodu, — diriu, arkadų tarmėje SsXX» — latv. dēlit (ąallen, martern), bet jkaikada lyginasi liet. P: 36Xoc — vylius, Sš'.Xccv — vėlai, Bzazoiyc — Viešpatis,ir n: S6[AGC — namas.

q) Graikų t = liet. t: dtaow — taisau, tpstę — trys, tap&ahta — taršau, , x^Xo-9'sv — toli, tstpa — tyriu, Ts-cra —tėtis, vojotų tarmėje TO — tu, kai-kada lyginasi k: -tipam — keras, keriu-ti.

r) Graikų X = liet. /: XaXew — laliuoju, }fooą — vilkas, XS£YW — liežiu, c-bc — laukas, Xivov — linas, Xou(o — plauju, XSZT6C — lepus, Xé::ca—lupu, — lėtas, nlaibę — platus, rfioC — pilnas, bet lyginasi ir r: &čXza> —tirpstu, X6T:Y], XUUSW — rupėt, rūpintis, xetp'oX^ — kepurė.

s) Graikų p 1) = liet. r: pai^dc -r- kreivas, palyg. raivytis, psftoc, Ta pš- Stea — rietai, pšr.co—rėpiu, aprėpiu, prį-pj — režis, pipata — režiu, poSov — ro-žė, bet jau atsitinka jos

perėjimas 2) j i. pop[^]opuCa — burbuliuoju, pxppapiCw varvaliuoju, ^ap-l-apuCo) — gargaliuoju, (JipPapCK; — varvalius, av.apo; — ak-las, KpaCo) — klegu, %piCw — klykiu. Toks persikeitimas r j / ar wa ^rsc, atsitinka ir šiandien lietuvių kalboje: sakaras — sakalas, ermideris — ermi-delis, marmuras — marmulas, dOryt — dūlyt, mostert — mostelt, purpuras — purpulas, brukštert — brukštelt ir 1.1.

t) Graikų J. = liet. m: ;j.aXX6<: — milas, piap.p.a, [J^]M} — mama, mamė, moma, JJAV — mėnuo, [laaisoco—manstau, pasiriša, [j.aariCw — mastiguoju, ((i.vdo]i,ai — menu, [ASPXCW — mieruojau, [Aop]vSpco — murmu, marmu, bet kai-kada lyginasi n: pA — ne ir v: p.π>.iz — virvė, [J.6VOC — vienas.

u) Graikų v = liet. n: vao:; — naujas, vij — naktis, vov—nūnai, obv—su, san, bet viduržodyje (idivftoc—plyta, &tavfta — akuotas, %XEva> — šlieju) kaip ir galūnėse literai n pragaištant, pirmutinė balsė pratysta: Mm — eš, asai. kaip ir prieveiksmių galūnėse gr. wv = liet ai: gerai, labai ir k.

v) Graikų o = liet. 5: or/j-fC!; — stogas, a«7w — stiegiu, oov — su, san, oi?X6; — silpnas, cn:èXXa>— steliuojau, oraXXa, <yrijX7} — stalas ir visose daikta-vardžių vyriškos ir moteriškos lyties galūnėse ant — as, us, is, bet randasi ir toki žodžiai, kuriuose pradžioje ir galūnėse šitoji s išsitaria kaip š: oap6w — Šuruoju, aai)Xoc— šulnas, tripui— šupu-ti (faulen), oaovd— šaunas, obpiyi — šurės, oapipapa (vestis persica) — šaravarai, rcp6;, jcpšę — prieš. Dvi ao viduržodžiuose tarp balsių visados reiškia garsą i arba ž: %te<x— kekšė, Tpdscaco — prašau, tapAcrau) — teršiu, taršau, įduoto — maišau, Spdaato — drožiu, /.pciKja&c — kružas ir tik retai prastaja s: Tfoseo — taisau.

x) Graikų C vartota lietuvių kalbos garsams ženklinti 1) dž: sCw, lCojiai sėdžiu, 8&o— uodžiu, uostau, [JUJC<O — maudžiu, zii^/m— spaudžiu, 2)i:Cwmj-pov—žiburys, arkadų tarmės tillm — žėriu, ZTjpvovftia, A 'A'fpoSsiriv] nuo žėriu, trakų vardai: lIECoc pas bulgarus Hiiato, BpooCec, BpjSaoo'c — liet. Bruožis, AiCac — Dižas, ZtpoiSrjc, Z'-TOiT^ — Žibaitis, upės vardas TovCoc — šiandien bulg. Tynama; 3) dz: lms;— Džievas (džūkiškai), Cww — latv. dzivot, Cco6;, C(b? — dzivs, y.X4C«i — kladzet, klagėti, xpd>U — krazu, krokiu; 4) z: 2Aųu», trakų vardas Zsvsoc, Zr]va — nuo zienis, vaikas, o regis ir 5) garsui č išreikšti: ss-C6c, jrstij — pėsčias, SafiiC'oc—Sabačius, trakų vardai: BovC^c šiandien pas bulgarus BOHIO, KairpiCou — Kaupinio, l'ACa — Faio.

Kaip žinoma, sanskrito 25j ir lietuvių26) kalboje nėra tūlų spirantų, ku—rie randasi graikų kalboje, būtentc (spiritus asper, lotyn. h), *, c, /, kuomi jos atsiskiria nuo daugelio kitų kalbų, o kadangi mes šituos ženklus randame lietuviškųjų žodžių išreiškime, tai reikia pažymėti jų lietuviškus ekvivalentus.

y) Pradėsime nuo c = h; jis—kaip matoma iš sekančių žodžių: §Xdvi] — oeX4v7j, uc — aot; lotyn. sus, lSoc — sedes, lJSSO]JLOC—• septimus, a).c — sal,i?5rai — serpo. ekiv.-ų — salix, ^toc — sol, OAOS — solus, upės vardas Tpru —S6p7i<j lyginasi 1) lotynų 5, ką patvirtina ir bendri lietuvių ir graikų kalbai žodžiai: aSii, vjoi — saldu, e5po; — siauras, onvo;—sapnas, &cxi — septyni,%nta — seku, eCojictt—sėdžiu; 2) randasi dar žodžiai, kuriuose šitas spiritusasper = liet. 5: lS—šeši, if.xiz — šeštas, ext>p6c — šešuras, &eSpoc — siauras šiaurys (vėjas), o? lotyn. hic — šis, CX?] — šilas; 3) tūluose žodžiuose = i:cp4w —žurau, žiūriu, lotyn. hortus — žardis, havere — žavėti, humus — žeme, veho — vežu, hernia — žarna ir k.; 4) dar įdėmesnis, kad ne taip retai = liet v: SXxo> — velku, eUiioj, lMoato — vėliu, eFc, iv6c — vienas, ipap —vėdarai, Sojrepoc lot. vesper — vakaras, Tpxav£a — Vehrkana — Vilkija, cOXa-va —Volaną (Miiller - Deecke. Die Etrusker 1, 211).

z) Graikų raidė O, kuri pas senovės lakonis kaipo s išsitarė (Ahrens. De graecae linguae dialectis II, 66), kaikuriuose lietuvių žodžiuose lyginasi l)=ž *ifip, tJ-/ipLov, tpvjpia, *7]pEa AtoXst<; (Hesych.) lot. fera —žvėris, #oX-Xio, &aXėw — žaliuoju, nuo ko, regis, paeina *dXaa3« palyg. žalisa, bet dažniausiai ji 2) — liet d: dpgs\$ç — drąsus, ^&&rtP — duktė, dop.oc — dūmas, — dumiu, ^ūpa — durys, ii^u — midus, medus, nHh><< — puodas, — pūdau, TCMjfoo — pildau, bet 3) = t: vhjX6c — telys, lrftoc, — lėtas, T« pe9ea — rietai, T&iv&oc — plyta, &ii.ic, #efut<o — tema, tēmiju, \$dXr<j tarpau ir retai kada 4) = g: tktvco — genu, latv. dsint.

ž) Raidė c sunaudota paženklinimui liet. l) b: yiufa — bėgu, f/j, sanskr. b& — ba, a]j.cpw, lot. ambo — abu, <p7]76c, lot. fagus — bukas, — blizgu, <p6aic — būsis, <f6o> — būvu, <paX6c — baltas; 2) g: cpcuSpoc — giedras, <ppdCo> — girdžiu; 3) p: acpdXX(i>, lot. failo — puolu, p&yą — ropė, 09(770) — spaudžiu, oitpX6c — silpnas, &n<pl — apie ir 4) v: <pd.tu> — valgau, tpoc — vylius, xe«paX^j — kevalas.

a') Graikų x vartota paženklinimui 1) liet. g: \$6Xtxoc — ilgas, O|AIXXT) — migla, jidXyoc — mėgus, o]iatyoa — smogiu, O|IU/OJ — smaugiu, TsXx£vsc ir 6sX-

2) liet. A; or/^c — aklas, aklys, tpu/o — trukstu, laŧtv. trukku, — tinku, {jid/aipa — makaras, mekeris, taibę, td/tvoc — tekinas, — kloju, yitcov, xt&tbv — kitelis, xa^e6c — kalikas, kalvis, palyg. ir XaXxr]S(J)v

— KaXvt7]Su>v, Tpayjc — Opaxic, Xopatai — Kopotai, XaX5alot — Kaldu Assyrien p. 190);

3) liet. š: a?x^ — ješmas, [id/o^ou — mušiosi, mušis, o/oivta — šienas ir 4) ž: lyivoz — ežys, ažys, Xetxw — liežiu, yet]i&v — žiema, x&^a- ~ žemė, lapai, xa^aStc, x^tE1-aCe — žemai, x°°C ~ želvas, xsX6c — želvė, želvys, 'Axsp»v, axspwi<; — ažeras (Prellwitz, Bezenberger's Beitrage XXIV. 106).

b') Čia dar reikia, baigiant, paminėti apie 1) literų perstatymą (meta-thesis), kurį mes daugybėje lietuviškiems bendrų žodžių randame: [3Sšw, pSšaco — bezdu, Ppdxw — mirkau, merkiu, xpašt7] — širdis, 7X065 — želvas, tipioc — trečias, bpuooa) — rausiu, jcXot6c — piltas, xpVj:uc — kurbė, opdco — darau, kermušė, o'.cX6c — silpnas, salos Kpamaftac pas Homerą vardas — ir k. 2) apie priedą (praefixą) kaikurių literų pradžioje žodžių: lygus, aqj.oXoc — meilus, akum-ųš — lapė, lapukė, fiSekka — dielė, \$oXtxrk — il-gas, opoaoc — rasa, i>,\$6.3% — batai, čebatai, bd&v, bSovtsc lot. dens — dantis, ©V'J£ — nagas, bX67cto) — lupu, by.ixM — migla, arba vėl 3) praleidimą: ltoc — metas, p3Vx0?. p^T%0?. pšt7w — krankiu, y.pa6c — skirtas, a^oc. — lanka, aiftpa — giedra, kaitra, 6 app-^v — vyras, apšw — girdau, enta — dykai, o-pioc

— sunkus, TCIŠCM — spaudžiu, ITTUCO — spiauju, patPoc — kreivas.

Kad susipažinti su graikų raidėmis svetimų vardų, dažnai klaidinga, transkripcija, galima paduoti sekančius vardus, iš kurių galima bus spręsti jų užrašymo netikrumą, ką ir apie glossų užrašymą kalbant, rasit, pritari-kyti galima. Ir taip Babilonijos gyventojų kyliaraidėmis rašomąjį vardą Aš-šur graikai savo raidėmis rašo 'AaoDptot, Kaššu — Kooctatot, Kaldu — XaXSa-to!, upės vardą Buratu — EotppdTrjc; sanskritų Javana — 'Icovia, Haimavata — v\moQ, 'HĪUOSOC, Paurava — nropoc, Vindhju — OutvSiov opoc, Vitasta — cySda- JCTJC. Vipaca — c'ycpaatc,

cT7raotc, Kaveri—Xa\$ripoc, Dakšınapatha — Aaxtvaj3d-%, Barukaja — Bap6*[a.&, Takgasila — Ta£iX7]c, Asikni — Wxe.olYqc, Pratis-tana — llat&ava, Candrabhaga — EavSpotpdYoc, Iravati — 'ySpatbtTjc, Saraju — Sdpapoc, Pandų — llavSatot, Pancala — HaaadXat, Indraprastha — 'lvSd^apa, Mathura — Mšfl-opa, Maurja — Mcaptslc, Prajija — Upajioi, Pataliputra — llak ltpo&pa, llaXijl^o*pa, Tamvalipta — Ta[xaXtT7]c, Suraštra — 2upaaipr[V7), Bhilla — <i>uXXttat, Pandja — fiavSocivsc, Andra—'AvSpdpai, Tramila — Tampat, Mo thura — MoSopa, Gonda — FovSodot, Savara — Eapaoot, Ambastha—' Tamraparni—TajEpofJdvr], Sihala—£dtXat. Iranu vardus graikai šitaip rašo: Va-chsa—vP4oc, Virkaniya—Tpnava, Pachtun—la.y.vSiv;fi, aigyptėnų šasu—Sobę ir t.t, koptų kalbos bašor—lapė, įJaošdųn)' 4X*OCT]£ naipi KopYjvociotė (Hesychnus).

Nors aukščiau išdėstytos transkripcijos graiką raidėmis lietuviškų žo-džių taisyklės ir galės kiek prisidėti prie paaiškinimo ir tikro trakų tarmių glossų perskaitimo, šelpiantis lietuvių kalba, bet visgi, kaip žemiau matysi-me, atsimenant aukščiau paduotųjų priežasčių, ne kartą bus sunku, kaip teks pastebėti, visas glossas su lietuvių kalbos pagalba išaiškinti. Nesą ne tik perkeisto žodžių užrašymo rankraščiuose, kaip ir klaidinga ir netinkama trakų tarmių garsams išreikšti graikų grafika, bet ir dar viena priežastis stosis mums priešais ir apsunks tyrinėjimo darbą, o tai patsai laikas. Žinoma yra, kad tarp gadynės užrašymo daugelio glossų ir mūsų laiko perėję yra jau apie 2000 metų su viršum, per kurį tai laiką gyvoje lietuvių kalboje ir jos tarmėse turėjo įvykti tūlos organiškos atmainos, turėjo pra-gaišti ir iš vartojimo išeiti vieni žodžiai, atsirasti jų vietoj kiti, nauji. Prieš to dar ir pati lietuvių kalbos dialektologija ir leksikografija yra labai ne-tobulos: tik prūsų Lietuvos tarmė yra šiek tiek geriau žinoma; daugelis Didžiosios Lietuvos, kaip dzūkų, rytiečių ir žemaičių tarmių yra dar ltbai menkai ištyrinėta. Iš senprūs. kalbos, kuri svarbi būtų ypač palyginimui ir išaiškinimui M. Azijos gyventojų glossų, turime tik nedidelį žodžių skaičių; lenkų sunaikintų getų, getvių tarmė yra visiškai nežinoma, ar, rasi, likuj dzūkų kalboje; latvių tarmė yra taipogi leksikografiškai dar labai netotulai apdirbta. Turint todėl tik tokią menką leksikografijos medegą glossoms pa-lyginti, pasinaudota tik šiais žodynais: Szyrwid. Dictionarium trium lingua-rum. Vilnae 1713; Nesselmann. W6rterbuch der litauischen Sprache. Ko-ri igsberg 1851; Kurschat. Littauisch-deutsches W6rterbuch. Halle 1883; Geit-ler. Litauische Studien. Prag 1875 ir Beitrage zur litauischen Dialektologie. Wien 1885; Bezzenberger. Beitrage zur Geschichte der litauischen Sprache. Gottingen 1877 ir Litauische Fprschungen. Gottingen 1882; "Nesselmann. Thesaurus linguae prussicae. Berlin1873; Miežinis. Lietuviszkai-latviszkai-len-kiszka-rusiszkas žodynas. Tilžėje 1894; tOukeeuit. JliiTOBCKiil oaoBapt. CaHKTneTepčyprb 1897 — 1904, I—II; Lalis. Lietuviškos ir angliškos kalbų žodynas. Chikago 1903; Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesell-schaft. Heidelberg 1883 I ir sek.; Schleicher. Handbuch d. litauischen Spra-che. Prag 1856, II; Ulmann. Lettisch-deutsches W6rterbuch. Riga 1872; Wol-demar. PycckOJiaTHmKO-irkMeųKifl cJiOBapb. MockBa 1871.

Pasinaudojant taip neapstinga leksikografijos medegą glossoms iš-aiškinti, nereikės stebėtis, jei mums nepasiseks visų trakų tarmių žodžių surasti gyvus lietuvių-latvių kalboje ir, jai šelpiantis, juos išgvildenti.

VI.□□ □ Prygų glossos.

Literatūra apie prygų glossas. Botticher. Arica. Halae 1851; Lassen- Uber die lykischen Inschriften u. die alten Sprachen Kleinasiens. Zeitschrift d. Deutsch. Morgen-land. Gesellschaft. Leipzig1856, X. 368 sek.; De Lagarde. Gesammelte Abhandlungen Leipzig1866 p, 283 sek; Mordtmann. Uber die altphrygische Sprache. Sitzungsberichte d. k- bayerischen Academieder

Wissenschaften 1862.1.12 sek.; Sohmidt. Neue lykische Studien Jena 1869 p.132 sek.; Fr. Müller. Beiträge zur Erklärung des Phrygischen; Benfey's Orient und Occident. Göttingen 1864. II. 577 sek., 574 sek.; Fick. Phrygische Glossen-Kuhn u. Schleicher's Beifrage zur vergleich. Sprachforschung 1873. VII. 358 sek.; Zum Phrygischen. Bezzenberger's Beiträge zur Kunde d. indogerm. Sprachen XIV. 50 sek.; Die ehemalige Spracheinheit der Indogermanen. Göttingen 1873 p. 411 sek.; Bopp und Bugge. Kuhns Zeitschrift für vergleich. Sprachforschung. X[V. 348; XIX. 409; Goscwie. De ariana linguae gentis Armeniacae indole. Berolini 1847 p. 21 sek.; Flieger. Beiträge zur Ethnographie Kleinasiens u. der Balkanhalbinsel. Breslau 1875 p. 17 sek.; Solmsen. Zum Phrygischen. Zeitschrift für vergleich. Sprachforschung 1897. XXXIV. 36 sek.; Thrakisch-Phrygisches. Zeitschrift f. vergl. Sprachforsch. XXXIV. 68 sek.; Hirt. Gehören die Phryger u. Thraker zu den satem oder centum-Stämmen. Indogermanische Forschungen herausgeg. von Brugmann u. Streitberg 1893. II, 143 sek.; Cuno. Die Skythen p. 274 sek.; Tocilescu. Dacia înainte de Romani. Bucurcsci 1880 p. 552 sek.; Kretschmer. Einleitung in die Geschichte d. griechischen Sprache p. 171 sek.; D'Arbois de Jubainville. Les premiers habitants de l'Europe. Paris 1859. I. 277 sek.; Maspero. Histoire ancienne des peuples de l'Orient. Paris 1886 p. 241; Te. vier. Description de l'Asie Mineure. Paris 1839. I. 155 sek.; Ramsay. Notes and inscriptions from Asia Minor. Mittheilungen d. Deutsch. archäolog. Instituts 1853. VIII. 73 sek.; Phrygian notes. Bezzenberger's Beiträge. XIV. 308 sek.; Phrygian inscriptions of the Roman period. Kuhn's Zeitschrift f. vergl. Sprachforschung 1887. XXVIII. 381 sek.; Radet et Ouvrè. inscriptions de Phrygie. Bulletin de correspondance hellénique 1896. XX p. 111 sek.; Ramsay. Neo-phrygian Inscriptions. Jahreshefte des Oesterreich. archäol. Instituts. Wien 1905. VIII. Beiblatt p. 79 sek.; Torp. Zu den phrygischen Inschriften aus römischer Zeit Kristiania 1894. Prie trakiškųjų tarmių giosų išgvaldymo kreipiantis, pirmučiausiai reikia pastebėti vieną labai svarbią tarmių ypatybę, randama bendrai ir lietuvių kalboje, su kurios pašalpa mes ją išaiškinti rengiamės; kiek iš kalbininkų tyrinėjimo žinoma, trakų, prygų 1), makedonų-), skutų3), karų*), lukų 5), lydu 6), kaip ir salos Kretos gyventojų 7) tarmėse graikiškųjų aspiratinių raidžių <p, y, φ &, kaip ir lietuvių kalboje, neturėta, todėl jas su [β, ic, ir %, t išreikšta. Šitas dalykas reikia žinoti, kad galima būtų toms raidėms glosiose atsitinkant, jų prideramus ekvivalentus atrasti.

Pradėkime nuo giosų iš kalbos prygų, kurių vardą graikai ir rymėnai su aspirata ištardami, į ^pu-fsc — Phryges pavertė.

1) "A*y 8i si if ~q aoiTj vft L-qxpi tSv □ O'sfiiv (Hesychius). Pagal Strabono X. 3. 12: Ot Ss Bspšy.OVTsc ^pu^cov TS coXov xai azlOaci oi <J>p6x»c... 'Piav {j,sv xaiaDTol ttJJ&oi xal op-^dCoDOi TaOTY], (j,v]TŠpa %alowzec □ O-scJov Kai "AySianv v.a.1 ^puytav&c6v {j.£7aXT,v etc. Vardas analogiškai padirbtas, kaip gyvastis, regis, nuo atgiju = aufleben atgistis, su perstatymų literų vAj8icszic (pal. b', 1). Šita etymologija remiasi ir Preller'io Griech. Mythologie. Berlin 1872 I. 530; palyg.Lagarde. Gesam. Abhandl. p. 284 n. I.

2) h.8afnoii;1 &EOC uc Trapą Opu£iv, Ip^atpp&Sfuoc Hes.; anotLagardès p. 284 sudarkytas žodis "Af&Trcę: nuo atagiju. O šd;j,va iyonGiv. Hes.palyg. atamenu, atmenu — sich erinnern; atmanus, atmenus—wer sich leicht erinnert, atmaną, atmona — Gedachtnis,

Andenken.

4) žSCofto v avap^ov y.ai atptSXaxTov. Khor^Ukoz OpD^č. S i o n o i yap 0E xffi vswc tp6Xa-/;i:e<:. Hes. palyg. dabojū — beachten, besehen, hiiten su a praefiksu. 5) 4 C i v a • rcu)f wva. <l>puYe<. Hes. ž C 7] v GULO.LVBI vtai TKOYcova xara <l>p6-al jdLVčiat iCšvoc." Etym. Magn. palyg. ašutai, latv. aschkis — die Pferdehaare aus Schweif und Mahne—?

6) Sxoc. v.'JfjJiflc TO, oiSvjpi) (tepairšDELę etc AKTJV a;ro£'.i]jt.[Uvu>" šv&sv %aX tovtatpov Opufec b, EOIT]V Xš^ooat. Etym. Orionis. žxoc, fj ?&p xt>pitoc, 7J iSii^c; TOŪ ot%>oi>, xat tov laTpiv ot outu)? 'fifjtuv. Etym. Mag. Eustalhius ad Ilias X. 2: ŽXT] prasmėje TO5 at5-/jpou = liet akas, latv. aA/s—die Hacke, akuotas, lot. açutus, akstinas, akštelis ir k.

7) JxpKjnv jdfetptov, feXetf)£8a. Opo-f^ . Hes. Prasmėje vagystės x>in-Tpia galima palyginti su kraustyti, iškraustyti, laden, packen, ausleihen,auspacken, entvvenden; prasmėje 8^6tp£« (malanti vergė), tai jau Fick'as (Spracheinheit p. 411) parodė, kad &cpioctv yra accusatyvas, sudurtas iš praefikso a ir xpfotiCi kurį jis palygino su lietuvišku krušti—zerstampen,zerschlagen, kraštini—Graupen, kruša ir 1.1., todėl reikėtų rašyti xp6a<c.Prie šitos etymologijos Fick'as pridėda glossą:

8) 'Axpiaiac- Kp6voc irapi \$po£Cv. Hes., nuo krušti, pakrušti abneh- tnen, mager vwerden, sukrušėlis—alter abgelebter Keri, sakydamas: kad „der Begriff des Alten, Verlebten ist dem Kronos wesentlichu.

9) Ap 7 u r-t atc- dij X&(Ltav, <&p6fs<:. Hes. regis nuo arkaus~tis sich ungeberdig stellen, sich verstellen, ar, rasis, turėtų būti (5ayu£rac = raguotas,gehörnt, kurs epitetas yra duodamas lietuvių pasakose laumėms, (^ajia), kurios raganomis vadinama.

10) apjdtTEtūv [isXoc — (erpTjTcu) mapj tov A p II. g v, o oiiffiaivst TOV 7t6XE]iovTJJ tihv \$puY<J>v 8taXéxtc, aic tpr^oi llaXa]i//1\$7jC btoptxbi; o TT;V y.io]j.i7.yiv Xé£iv oovalaftuv. Ms&6Sto<: IOV ET:KO&6POV, 8v oiS&uat \$p6fe? 2&c%G6]iEyQi &<otc. Etym.Magn. = liet. is^no. Fehde, Streit (Praetorius. Deliciae pruss. p. 15); das Kriegsvolk (Nesselmann) (palyg. y. 3; s. 2).

11) Quoniam Lydia scitulos sic vocat ve] quia hircos Phryges suis attagos elocutionibus nuncupant, inde Attis nomen ut sortiretur effluxit.

Arnobius V. 6; MamKoC TLVSC xai &t t^fom; y.aXoūotv ^Xix£av ttva TCOV ot/j]5žvo>v.Eustathius Odys. IX. 222; vardas sudurtas iš praefikso a ir liet. takis,tekis — Schaafock; palyg. ir liet. atagus (attogus Leskien) — muthig.

12) žtT [ŽXTJ- <p4vj]tc, u^6 *poYwv. Hes.; palyg. uterėti, utaroti—reden,besprechen (palyg. s. 2): cdpofac būtų prasmėje

13) Ž X D [i. o c auXoc rijv [iiv GXr]V'T6jivoc, titĒpto Tiiiv auXwv avave&ov Kpéoeotty, a&Xst Sž tfj fpuf^ Osj). Pollux IV. 74; 7otp IX6]IOUC «5Xof>c, wv [i,vv][j.oveu£i 2ocoxXfj(; iv Nt'j'i-fj TE y.'av TojtKavtomlC, oi* aXXou<; xtvic elvai a7^6jJ.EV, •»] TOOC OpoYtooc., &v jcai a.hzū>v e;irs[pw(; eyūoo'.v JAXs-4dv5p=ic... 'lopai; 5s xourouc <&puytūv elvét jSpiijjifit, ovojidCso^at 5ž xai 0XDtaX£ac xai' iaępsiaiv w6 nd^ott. Athenaei Deipnosoph. IV. 70. Palyg. Botticher. Arica p. 34; anot Fick'o Spracheinheit p. 413: „Die Lautgestalt des Wortes ist jedoch durchaus unarisch". Ar reikėtų elumas ar elymas ištarti nežinia; tokio muzikos instrumento lietuvių kalboje nėra.

14) ly%*p<t6rjZ' 'J tv.r <l>puYtoic a'jXū>v, tyzi fap o ipt3Tsr>6c TCpooxst]Jt.EVOV xšpac Hes. graikiškas žodis = dūda raginė. Bretkūnas pas Bezenberger'j Gesch. d. lit. Sprache p. 356 —?

15) s j t v, o Ž3Tiv e/fvoc. Steph. Byzant. s. v. 'ACavoi; jau Fick'as pertaisė j l'Cic ir su liet. ežys identifikavo (Spracheinh. p. 413).

16) xo o p o o to avw ST]XGŪV 3>puYwv t'Stov <ac N£oirreXe]j.oc iv taic cpoYiaictpaivatc- Achilles Totius in Arati phaenom. ed Florentin. 1567 p. 85. Anot Fick'o (Spracheinh. p. 413) žodis paėjęs iš Fopoo ir su liet. viršus, viršui, virš', latv. viršus — oben, oben auf identiškias (palyg y. 4).

17) TOV ooavoov, o scmv aXa)UTj£. Euphorbos pas Steph. Byzant. s. v.'ACavoi; tinkamesnis variagtas ooauouv Codex Vossianus; palyg. liet. voverė, latv. vaverė—das Eichhorn.

18) {SotYctloc-o pazaLoą. -JJ Zso- <Š>v>'j~rK (I^Y*?, toX6c, zctype). Hes. žodis su graikišku sufiksu—ios a) prasmėje o [td-ao:; palyg. su lietuv. baigus, Pilkalnio tarmėje bagus — schiichtern, furchtsam, b) prasmėje ZSDC v-iaaz,x/6c—nuo liet. baugus, Pilkalnio tarmėje bagus — furchtbar, fürchterlich.schrecklich; nuo šito prygiškai - lietuviško žodžio paeina slovenų kalbosevardas bog — dievas. Palyg. Fick. Sprachein. p. 412; Wiedemann. Bezen-berger's Beitrage XXVIII. 12 sek.

19) paXXv;V [JOaiž-etir cpuYtaTi. Hes. Ilapi4xsitaL 3š amū> (upei Sagariui)fioc BaX).7jV3.tov y.aXo!>]xevov onsp lati |i.s3iepi7]vso6]i.ev(iv paaiXtx6v, rfjv rcpo0TjYGptavlyw aj:o BaXXT(va£oo too ravo(ifjSoo<; xal Mi)8i|btfl3t1]C ira^o-. Outoc -fap T6V Y^V-evoc žirorrx6[AEvtiV, lotę l^capiotę y.ai BatXXYjvaiov eoptjv xat^Sei£e si vov 7.aXci!J'li,£vov. rsvato.1. 51 Iv auno Xč&oc xaXouu.Evo^ žarAp. OUTOC □•a; irop6; Str.TjV X(4[i.:eiv TOD <p&ivo:ttbpoo TTJV ap/Vjv Xa[i[3avovtoC' 2; T/J StaXextc t&v l-{yju>pi<iiv j5aXX7]V, ozsp [X£&ep]X7]Veu6jJ.£v6v loti a>z J"rJp£i 'J^plj.YjV.avaj K^irpioš sv ^' 'J?puYi(xz.d)v. Pseudoplutarchus. De fluviorum et montium nominibus XII. 3. 4. Kaip jau Boticher p. 31 užtė-mijo, šitą accusatyvą reik Cakty rašyti; graikų įrašuose kai-kada randame rašyta paXžoc vietoje panXso; (Mittheilungen d. Deutsch. Archaol. Instituts. XXII. 139). Vardas palyginti su liet. valioti, latv. valat — beherrschen, re-gieren, bandigen, bezwingen ir randasi pravardėse Valys („Žvaigždė 1903 p. 295), Valiulis („Tėvynės Sargas" 1902 N 2 —3 p. 31), Didvalis (Vartų kai-me Bartininkų vals.), Rudvalis (Oranuose, Gižų valsč., Vilkaviškio pav.), Lukševalis — Ožkabaliuose 1695 m. (Ksicga metryk Bartnickiej parafii N. I metrikos N 149) ir k. ir klausime: „Kuo vardu Dievs?—Valys; jis būtent prastą ir karalių suvalo" (Schleicher. Handb. d. lit. Sprache II. 66).

20) pA]i(3aXov {{tdttov, xal to aldoiov \$>p6fec Hes.; prasmėje l[i.dzi0v =bambaras demin. bambarokas — grobės Wollenzeug; prasmėje %h alSoiov =bimbilas (penis) apie Bartininkus, Vilkaviškio pav.; Fick'as p. 412 buvopriļginimop' pritraukęs liet. bybis, demin. bybelis.

21) p d p p 11 & c — trakų-prygų muzikos instrumentas (Strabo X. 3.17)nuo liet. barbiu, birbiu, birbinu — summen, einen schnarrenden oder sum-menden Ton hervorrufen = birbynė — Klarinette (Kurschat.).

22) p e 5 o touc \$p6fac th uotop yrpl %aX£tv v.a.d-0 xai "Opcpsoc. Clemens Alexandrinus Strom V. p. 569, Botticher Arica p. 32; Legarde Gesam. Ab-handl. p. 285 n. 15; šitas žodis (vedė) perėjo j suomių kalbą = vanduo — Wasser.2S) o

"ISaiav xat Atv&jMjvTjv xa£ SMT0JUJVVJV, s<d HeaoivoovirfSa y.a.; Ko^ftYjy. Strabo X 3. 13; Bspjy.'jvr'j;... Iart Sfe ^6Xt? t^po-ftar/ zal 7j xc<)>pa BspS^uvrta. Steph. Byzant.; Berecynthia mater, Phrygia. Nam Berecynthos castellum est Phry-giae juxta Sangarium fluvium, ubi mater

deum colitur. Servius ad Aenei-dem VI. 785; Berecynlhia: mater deum a monte Berecyntho. Servius ad Aeneid IX. 82; Ilapdxs'.tat Sk aucft Cnoc Bspsxuvdtov xaXo6[i.svov; TYJV jcpoaYjfof(av lyov Ai:6 B–w–npctttoi; Eep–sto<; ysvoitsvoo riję [vrijtpoc TWV ^E–OV. Pseudo-plutarchus De fluviorum et montium nominibus X. 4. BepsTtovtai \$pt)y<av tt □ jiyoc >M{| jtpfepov Bspshuvtia -j *l>pu*fia Xai auXo? Bspsz'jvctoc. Bp–šxov tov Bpsuuv-ta civ BpiYa. Bpfyse Y'ip of 'l'^oyse. Bspexuv–8ai Satljiov–? tvec uac poji^ot. Hes. Daimonų vardą \$Gpsx&i/8ki Fressl'is (Die Skythen-Saken p. 203), regis, klaidingai su liet. perkūnu identifikavo; šito žodžio etymologija atieškoti liekti ateičiai—?

25) ppiy.i-ļiaTa. Kp/vjotc ^pof.a*^ . lies. su graikišku suiiksu šokio suriksmu vardas nuo latv. br–kt, liet. r–kti — schreien, br–kis — Schreihals, br–k–, br–kums — das Geschrei.

26) "Clarcsp... ablib Ppurov rļ @pij– avijp ^ \$p6– lppoCs zupSa S' ^v rcovsu-{|iv/]' (Archilochos apud Athenaeum X. 67), pp–rov srav TO &% v.piQ-ųc JIOTOV.Hes.= viry tas, viryta. Lietuwiszkaï trakiszkos studijos I. 78; palyg. makedonų glos. n. 36 ir paionų n. 10.

27) Pirygų dievų motinos Tsfa tarnai-kunigai, kurie buvo romyti, va- dinasi galiais (l*6xoi:ot r<iXXot. Strabo XIII. 4. 14); ^aXkoc; 6 OCTCOTKHTO; , rfoib ^yo5x«C Hes. Anot Pliniaus (Nat. hist. V. 147) jų vardas pa–jęs nuoup–s „Gailus, a quo nomen traxere Matris deum secerdotes“, tikriau bus jų vardą išvedus nup liet. galą, gale — Kraft, Macht, Starke.

28) f a v o c • Satva 6IŪ& (1>PDVWV xai Bt8-uv(ūv. Hes. Pirmoje prasm–je fdvo; palyg. su latv. gani — die Weide, liet. –xas — Hirt, ganyti— huten, weiden, išganus — selig, heltbringend, išganymas—die Seligkeit; –čia jau priguli ir Trojanų karaliaus Trojaus sūnus r<v>i<.ifj8rjc (Homen Ilias XX. 232 sek.; Strabo XIII. 1.11), kursai savo dailumu Dziejui patik–ęs, todėl jis jį pa–ėm–ęs danguosna. Antroje prasm–je t–vo<;, kaip žv–eries uaiva vardas, galima sustatyti drauge su latv. gana — d–T sich ungebardig stellt, ganlt — beschtnutzen, schan-den, entwveihen.

29) TgXXocpoc- <l>puY[a-./rjy ovo;j.a itstpi AaxMot. Hes.; palyg, liet pravardę Galionus ir kaimą Galiori–škiai, Bartininkų vals., Vilkavi–škio pav.

30) T<šXa poc r A–Sx(poo YUV7J, Q–puY!at–. Hes.; palyg. latv. keluvvainis — des Weibes Schwester-Mann (?); Fick'as sustato su senslov–eni–šku zluva, gr. faXo)6c, lot. glos wMannes Schwestera, Torp'as — su armen. gel „Schon-heit“, gelani schon, Bugge—su armen. elar — „uxor“.

31) Y^oupsa- ^puaea. (&p6fs<: ir '(loopoi;' -^poa^ . Hes.; palyg. liet. klio-rus lat. darus (Geitler Lit. Stud. p. 92) ir latv. klihreht—sich herausputzen ds. eopsoxs 3>pDYac 5taX–šovra<; TOV žptov. Herodotos II. 2; Strabo VIII.

32) Suvarai %aza eXXdSa YXwaaav Aapeloc ep–enfjC. Herodot VI, 98; Aa- ojio llspowv 6 cpdvtļioc, 6TC6 Se ^po^ūv lxxcop. Hes. Pirmoje prasm–je Dar–jas nuo darau — lpSto, epyco tp–siy]c; liet. pravar. J. Daris („Vienyb. Liet." 1896 N 44), ir Daudaris („Vienyb. Liet." 1903 N 46) ir pirygų kalboje °rExt(op nuo sinonimo veikiuti—thun, vollbringen (palyg. y. 4); su pastaru–ju vardu palyg. liet. pravardę Vektoris („Vienyb– Lietuvninkų" 1900 p. 113, „Lietuva" 1901 N 2); prasm–je cppvotļj.oc — doras--tugendhaft.

33) S d o z" ctoc, Sa–Sa, srap, tpX6–, cp–fYOc, ao?^ "ai orco S>poY<ov X6xoc Hes. Fick'as (Sprachein. p. 412) pataiso j SaFoc ir nuo liet. dovijuti —a–ualen, ab–ualen išveda; nuo šito paeina ir lietuvių vardas Dovas. Anot Keller'io (Die Thiere des klass. Alterthums p. 183—4) dovas, regis, buv–ęs tas pats žv–eris, kurj graikai &&<; vadinę, b–utent šakalas arba –akalas, arabi–škai v–avt vadinamas, kursai M. Azijoje buv–ęs labai įsivaisin–ęs.

34) AtvSoļJLijvj* SJ-TJTJP □ freSv. aito ACVSDļJLCOV optov tfjc <–Yiac.

Hes.nuo liet. didis — gross, didumas — die Grosse.

35) C é X x i a • Xd)(ava, <J>poYec. Hes. nuo želiu-ti — grūnend wachsen,wachsen, likęs bulgarų kalboje: žele, zelka — kopūstų galva.

36) Ce^ s Xe v |3dp£Sap&v avSpdTroSov. ^pD^ec. Hes. yra tai deminutyvas nuožemas — niedng, žemulis — vergo prasmėje; palyg. žemonis — ein Landmann.

37) C š T v a apoyioc 7] Xe£ic. 07][J.a£vsc Se iųv 7c6X7jv. PhOtIUS; palyg. latv.zeetinaht—befestigen; Tomaschek. Die alt. Thraker 11.12.

38) Ce6|i.av zip r.r^~ųv. 5>PUYSC. Hes. su perkeitimu literės X j o iš latv. dselwè, dselmè, liet. gelmè — der Strudel, die Tiefe des Strommes, die Wassersammlung, Wasserloch in sumpfigen Moraste Cpal. x. 3).

39) Trojanų krašte buvo kalnynas "ISY], YISa, 'ISala oprj, vadinamas,kursai anot Strabono (XIII. 1. 5) aprašymo TTOXXOI>C š' Biooaa "p^oSac -qvl5rj xai oxoXū5r£vSpco87]t;, ouaa zb o^'?!J-a eaydxoic acopoCe^at TOOTOIC, tį> Te ^spi TTJVZeXstav a/tpcoTTjptO) %ai TŪ) xaXoo[i.évw ASXTCO, TW |J. ?V ^sotčbvct elę TTJV aeao'caiv[j-rapov o^sp T-^C KoC»«[V7i<.; Kadangi, kaip iš aprašymo matoma, kalnynas turėjo daug šakų (rcpoTtoSac) ir buvo panašus j vabzdį šimtakoįj (axoXo^švSpa),tai ir vadinosi Ida nuo lietuviško idas — Insekt, Ungeziefer (Kurschat),iday — insecta (Szyrvid Dictionar. p. 236). Iš šito matome, kad šimtakoįj trojanų kalboje ida vadinta. Nuo Idos girių tankumynų graikai vėliau idomis (Kai vadino giriomis apdengtus kalnus, pačias girias ir medžius (Pausaniae Gr. descr. X. 12. 4). Lietuvoje ida, yda dar turi ir kitą reikšmę,būtent: Ursache zu etwas Schlimmen, Laster, Gebrechen (Geitler); yra ir pavardė Idikas Sausininkuose, Bartininkų vals., Vilkaviškio pav.

40) in Phrygia Irutex vocatur cedrys. Plinius Nat. hist. XIII. 53; pa~ lyg. senpr. kirna—Strauch, liet. kirnas—Weidenrute, keras—eine Staude—?

41) y. i % X t] v rjv apxxov x6 aarpov. \$P6YSC. Hes. „Gryžulio ratus" (ursus major) prygai nuo vardo paukščio kikilio — Finke, Hanfling. palyg. Ir latv. kihkis—Froschabicht, vadinti galėjo, kaip ir šiandien astronomijoje tūlas žvaigždžių grupes vardais kitų (gulbės ir k.) paukščių ir žvėrių vadinama.

42) % i |te p oc- voDę. ^poYsc. Hes. palygink liet. kemeruotis—larmen,toben, sich aualen, sich bemūhen, reikštų protą, kurs kemeruojasi, todėl x(lj.spo<; būtų vadintas — ?

43) K i |J, |X s p C c #sd. ii |Ai]Tsp tsv □ &swv. Hes. palyg. n. 42.

44) Kop opavtec arba xoūp-qzai. Kurėtų vardas, anot Strabono (X3. 8), galima esą visaip aiškinti. Galima esą, kad kareivišką šokj įvesdinę okie, kurie, kaip kareiviai, savo gyvenimą apsišarvavę praleidę ir jie buvę urėtais vadinti. Šitie kurėtai ant salos Kretos tarnavę Dzevui ir buvę vaikinai (vdooi;), kurie šarvuotą šokj šokę; juos pas prygus berekyntus vadinta koryvantais (Kopiiflavre;) (Strabo X. 3.11.12). Strabonas identifikuoja kurėtus su Kopugavre;, kurie kaipo vyrukai ir vaikai apsišarvavę Dzevų motinos tarnystėje šokę: Ko0p-r,T*; |JLIV /.ai Kop6f3avtec etvou IOUC ataoiSc, o! rcspl tacriję {i7jtp6(: TMv dsaiv ayt-a-sia<: rcpic 6v6sXiov op^vpiv □ jjdeot x<l zopot TOY}(avooai apttXrj[J.ji.évot, Kai Kop-jpavrse oš fach toū siopojiTOVtac (Jatveiv hpyrj;c;zw<ht;. (Strab.X, 3. 21; plačiai: Lobeck. Aglaopham. 11.1116 sek.). Strabono čia paduotoji etymologija iš graikų kalbos žodžio Ttopoircm — badyti ragais, man rodos

netinkama dėlto, kad ne iš prygiškos paeinanti; labiau tinkama atrodopalyginus vardą Kopdavęs; su liet. kareivis, demin. kareivaitis — der Krieger, prasmėje apsišarvavusio vyro, vaiko.

45) K u pT]l3 o; b tate^i^svic irfj lUjtpl -ctSv S-e&v ftao^pTitoc, Xapaw Sk o Aaji.t{)axTjv?/c lv tj) sTpair/j rrvj °AcpoSft?jv O7r6 AuS'ov xat ^PDYGV Kopijp^v AE^ea-8«t, Photius. nopr^o; prasmėje į y-atE^o^evoi: fteocoprjtoc galima palyginti su latvių — kaweht, aufhalten, liet. Acco/i — vervvahren, pflegen, warten, kavovė Verwahrung meistens Ort, aber auch als Handlung (Kursch.)—?

46) K6^sXa Sp-rj 4>po7tac nat žvxpa xal xhaXdijj.oi ir K u l5 -ą v. -ų -Jj it^npj xai į 'AcpoSinrl vai hnoSi^Ma rcapa 'ApX4otv. ^ scal ^pofaiv. Jtap' 5 ijoi Keti 8t6axnopo4 ir xt)PsXI xaTapdXXoootv. Ttvšc TYJV copaxyjjasw tfaafv, ljtatCe Sl b Kpauvoc Jtapa •9-soi, SvSpšę šs ^6[Jitv5iv. Hes.; Tatog- Sž xat x63ijXtc b v] ^ o^Yj TO5 cui:6t: xat lIAOC a(o[Aatoc. Etym. Magn.; xspo{uoav &c K»5£C. Photius. wjp^xi] padų prasmėje galima išvesti nuo liet. kybauti—dauernd hangen, sich hangend befinden, prasmėje kirvio %opsX'.<; nuo kapoju — kieinhauen, hacken, kablys, kaplys, — ein Misthaken, abgenutzte Axt, keblikas, kebeklis, kybeklė, kybekė—èzr Haken, ein Knaggen

47) {SVŪVE; ot ivSpftvi^ ojro ^puaiiv. Hes. graikų kalbos žodis vartojamas Piygijoj. kaip sinonimas žodžio Av8pu>ve<; — butas, viešbutis.

48) "O&sv xai ^puTrsę x o [J. P A X l] vcal r o lJ. K A v y rijv cP;av EXioxovtai. Schol. in Apoll. Rhodii Argon. 1. v. 1138; pirmojo muzikos instrumento vardas, regis, pramintas nuo kymbuti — sich anhangen, hangen, haften stygomis žaidžiant; apie antrojo etymologija žiūr. n. 77.

49) x6vec. OSTOK ahtb xaXoūvtec ^pu^sc. Plato. Cratylus p. 410 A=šunes, latv. kunia — die Hündin.

50) XtTušpaal- u>3f)c ečSoc, Žan 8ž o AtTožpaac, MiSoo vo&oc 5iž»c i8tictitatot;. Hes.; XiTošpaac 4'pufav 5.o;j.a. Pollux IV. 54; palyg. SU liet. litas—štili, lamsam, echt--erziu-ti — knurren.

51) įid- icpo^ata ^pu^ec Hes. nuo onomapoet. me — avių bliovimo; palyg. burė (avis) nuo bur-bur, žiužė (žąsis) nuo žiu-žiu ir k.

52) lI a t & S t z — prygų 20 stygų muzikos instrumentas (Strabo X. 3. 17), nuo magus — angenehm, vergnugungssuchtig.

53) [*sY<xXat lAsV ujivoūvcat npaieią iv 'Aaaopiotę Ssjupdjuoc, [AEYdXat 5s a?Esacoatpioc iv AI^TCTO). ^po^sc Ss jJ.èXPI v^v t* ^a^pa xai daujiaota twv l'PYCOV a v i x a xaXooai Sta to Mdviv Ttva t&v rcdXac paaiXš(OV a^adov avSpa xal Sov4 t(3v -j-svea^ai rcap' aototę, ov Švioi MdaSijv xaXooaiv. Plutarchus de lside et Osiride p. 360 B; įi.avtxa, palyg. su liet. moniju — gaukeln, bezaubern, monas-ai — Gaukelwerk, Blendwerk, moniškas — zauberhaft.

54) Ma Csoc- o Zsoc rcapa <&po£t. Hes., regis, sutrumpintas iš mano,mans + Dzevs — mein Gott.

55) M Vj v — prygų dievas Mėnuo (Strabo XII. 3. 31; 8.14).

56) mitra est pileum phrygium caput protegens, quale est ornamentum capitis devotarum. sed pileum virorum est, mitra autem feminarum... mitra ex lana est. Isidorus. Origin. XIX. 31; jau Fick'as (Sprachein. p. 414) gerai šitą vardą su liet. moterų galvos parėdu muturu (muturis, mutura) — ein vveissleinenes Tuch, der jungen Frau am Tage nach der Hochzeit um den Kopi befestigt wird — identifikavo.

57) v d p X a c — prygų trakų muzikos instrumentas (Strabo XII. 3.17) sulig šiol lietuvių kalbos žodynuose nesurastas.

58) vai [X7]V. vai, ^payec. Hes. = liet. naja — so, gewiss.

59) \$PDYIO<; y t \$ a 11 a II 6 c. Athenaeus XIV. 27; šito prygų šokio, su graikišku sufiksu, vardas lietuviams yra nežinomas.

60) TO vTjviatov {iiXoc lau s.kv cpuYtov, cl3t7tcovaS š' aikoo [ivrj]AOVsost.Pollux IV. 79.; vEv/fcToc V6;J.OC uatSaptASyjc xal tppuYtov [J.SXOC. Hes. palyg. liet.niniuoti, niiniuoti—leise singen, durch die Nase singen, lot. nenia — Singsang, Klaglied; liet. pravardė Nienius („Vienybė Liet." 1895 N 43).

61) v 6 p i x o v o! (Dpu-j-sc i-ji atpffiv SW.XŠXT(J) TOV daxov xaXoūaiv. Pseudoplutarchus. De fium. et mont. nomin. X. 2; z'.vkz btopoūatv, OTL v<optxov o! \$p6fec tbv daxbv xaXoūat t^ oceTšpa StaXė%to>. EustathH COmment. cap. 321; palyg. naras, narys — 1) eine Schlinge, 2) Gelenk.

62) [liiig; prygų ir bitynų dievo 'Amc vardas (Legarde Ges. Ab-handl. p. 288 n. 51): svtaOS'a -/p^jctiļiov to toū 'Apptavoo stjtovtsc lv Bi9wtaxoic,Stt AVIOVCK; ei; ii Sv.pa taiv O^MV Btdi)vol ixaXoūv lld7rav TOV Ala xai yAtTtv tbvahxiv. Eustath. ad Homer. 565; palyg. liet. papas — die Mutterbrust, die Brust; latv. papus — Hausvater, Wirth, papa — Vaterchen.

63) 7t t x s p i M pooTopa), wc xal 'AptatotpdvTji; sv TOtę ojro[iv^aat (p7]<3iv, Stt@6ac 6 [9-ax7jatoc loTopsi Ttapa \$ptji JC t x e p t o v xaXeta9-at to pouTOpov. Erotianus in H. Stephani Dictionario medico 1564 p. 42; palyg. latv. pika, pifcs,demin. pikinia — ein. Erd-od. Lehmklumpen; peena pikinia — beste Milch,kleiner Klumpen dicker Milch.

64) opa IOOTO TOOVO[MI tb n ū p [ITJ TI pappapaov ^ . touto ?ap oSte paStovsposiipa: lciiv ŽJ&TJvatjJ f tavfl, cavspoi i1 elalv oStcot; auTo xaXouvsc t&puyst:, o[ttxp6v tt ^apaxXfvovrsc, xai TQ 7\$ uotop xai tai; x6vac xai ctXXa ;coXXd. Plato Cratylus p. 410 A; su prygų ugnies vardu įtup palyg. senprus. pore — Brodem,Dampf, liet. poryti—brennen, brūhen, rus. par, lenk. para.

65) hyosciamon Phryges remenia appellant. Appulejus De herbar. vir-4ut. 5. palyg. liet. augalo vardą remunė — chamomilla officinalis.

66) IPda— prygų dievų motinos (ftssv }i.Vjn]p) vardas nuo rėju-rėtt — losbriillen, heftig losschreien, rėjuos — zanke mich; latv. rėh'ej's — ein Zanker; šitą etymologiją paremia deivės ypatybės, kaip jos Preller'o Griech. Mythologie Berlin 1872. I. p. 530, 531 aprašyta; Tacito laiku šitą „matrem deum" garbinę ir lietuviškieji aistai (Germania cap. 45).

67) in risco, cista pelle contacta, nomen phrygium. Donatus ad Teren-tium Eunuch. IV. 6. 16; rcapa to;; natšpoic pio/ot. Pollux X. 137; palyg. ri-šu-šti — b'mden, verbinden, rišys — ein Bündel; lat. rihschi—ein kleines Stangennetz; liet. rėškė — ein Korb.

68) 'ArcoXX<ovtoc ouv lv 'ApTfovaotcy.otę Xš?ei p 6 [J. [i w xal TO[i.7ravw 5x6 <t>puf&v rrjv 'Psav sXaT/.sofrai. &3tt Ss %nX cap[j.axESa>v xpoyb<; b p6jx[3oc roapa @scapi Tw... ttvsc SI ij u p. E o y 7p*pooe St& toū u, wc Eoptrc{§7]c; sv llsipHhp a&žpcov p6[j, Pov C7jatv, 8 sąri tpCi^OstS)) /.ivi]3LV. 'A~b TOUTOO Sš ttai TOCI; XLV7jastc po^Povac 6.).r;£t.

Euslath. comment. cap. 1134. CP6;J.[3O<; Ss kau Tpo/ia^oc, šv a£ Turctovtsc... žtXXot Sk pii;xpov r,aXoDatv. Schol. in Apoll. Rhodii Arg.I, 1139; palyg. po;^; i':^K «papp.ax£8»v kaipo Tpoybę Tpofoxoc su latv.ru/nja — die Nabe, Radbiichse.

69) o » [J. P 6 □*. -f]—trikampis prygiškas stygų instrumentas. Strabo X.3.17; Ca|i|56xTj- [umaaov op^avov. Hes.; instrumento vardas paeinaš nuo liet žambas — demin. žambukas — eine Ecke, eine Kante, žambuotas— scharfkantig; Benfcy (Diefenbach. Volkerkunde 1.112) klaidingai manė, kad vardas iš semitiško paimtas.

70) S & p o t Sdvoc ^poYta;;. iiovcai xai avil toO Paxxot rcapa pujiv.Steph. Byzan. S. v.; Eapatux; • £jtci>vo^nv Atovoao. oi SI 6cov Atovoao • xai SajBov Ivfots xaXobaiv a6t6v. <l>p6£ Ss o SapACtoc. Hes.; sool o 6.\$ o t jiosraa jj.lv eativc. Photius. Strabo X. 3. 18; Lobeck. Aglaopham. II. 1046; paeina, re-gis, nuo liuberiško sabu-ti = žibu-ti—glanzen, leuchten („Varpas" 1896 p. 144), nuo ko ir liet. pravardės: Sabas, Sabaitis, Sabačius, Sabonis ir sen-prus. Sabine, Sabin (Script. rer. prus. I. 160. 541); palyg. trakų glossą n. 54.

71) ai*I VVtg. opyrpK «5 ota«o»TwJ] Satopcov ouvtovoc, &T:6 TOŪ astssdac xai aivešidac. Hes.; palyg. Eustath. ad Homer. 1078; Lobeck. Aglaopham. II.1126. Klaidingai Athenaeus (IV. 27) priskiria šitą šokį persams (aiiuvvu; ūspo«ri)); jau Fick'as (Sprachein. p. 415) vardą nuo liet. suku-sukinu—drehen išvedė, todėliai reikėtų rašyti o6xivtc; palyg. silkinis — der Kreisel, suktnis — šokis („Ūkininkas" 1901 p. 38)~ein Tanz.

72) 'Lv.otalia.c 'lo^a? Se fdptooc ^puyūv slvai s5p7)j.a, hvoia.zs^Q-a.i Sk vai.a x u T a X i a c, xat' šjjupšpstav TOŪ jcd/ou; palyg. ir a%»xakiSa • žoX6v icot6v. Hes.= deminutyvas nuo liet. skudal, skudučiai—Flote (Geitler).

73) Scamander quum Creta frugum inopia laboraret cum parte tertia populi ad exterarum sedes aquaerendas profectus est, ab Apolline monitus, ibi eum habiturum sedes, ubi noctu a terrigenis oppugnatus esset. cum ad Frigiam venisset et castra posuisset, noctu mures arcuum nervos et loramenta armorum adroserunt. Scamander eos interpretatus hostes esse terrigenas in Idae montis radicibus aedificia collocavit. qui cum adversus Bebrycas finitimos bellum gereret victor in Xantho flumine lapsus non cornparuit, qui post a Cretensibus in honorern regis sui Scamander appellatus est fi-lioque ejus Teucro regnum traditum qui cives a suo nomine Teucros ap-pellavit qui post a rege Troo Trojani dicti sunt et templum Apollini cons-tituit, quem sminthium appellavit. Cretenses enim murem sminthicem di-cunt. alii non Scamandrum sed Teucrum ipsum sub condicione supradicti oraculi profectum Creta dicunt et civitatem et templum condidisse et smin-thos mures vocari a Frigibus. Servius ad Virgil. Aen. III. 108; Ta ouv rope ro'; TeiS^pdOc %aX tobr. {t6a<;, ž?1 wv o S[UV&EOC lustSv] o II. i y & o i oi [i.6sc. Stra-bo XIII. 1.64; ou.ivfto; v-bs. Hes. Anot kitos sakmės, dievas Apollonas, supykęs ant savo kunigo Krinio, bausmės dėliai pasiuntęs jam išpūstijančias peles, kurias vėliau pats išnaikinęs. Šitas pelių naikintojas dievas Apollonas su priedu Sminteus, Strabonui (XIII. 2. 5) liudijant, buvęs garbinamas visur vakarų ir pietų Trojos pamariais, vėlesniu laiku ypač Trojos Aleksandrijoje. Jau Iliadoje (I. 39) jis Z[UV&SŪ šaukiamas; jis turėjo skaitlingas žinyčias ne tik M. Azijoje, bet ir ant salų Tenedo, Kejo (Kime), Lesvo (Strabo XIII. 1.46. 48; Eustath. Comment cap. 536; Conze. Reise auf der Insel Lesbos p. 23). Tūloje M. Azijos šito Sminto žinyčioje prie dievo statujos kojų buvusi žalvarinė pelė (Chrestomatiae ex Strabonis libr. XIII. 39), kurios vardas ajjiv&oc = latv. smicens — die schwarze Spitzmaus

74) o o 6 a t o v • [topov to xptvivov "Ekļavsc Trpoaafopsooot. ta Y&p irxb T&V <J>/j]vtX(uv oo&ia Xi7etai. o o u a o v dk ib upivov usro ^po^aiv "kEtyM. Magn.; sustatyti galima su liet. sausas — troken: sausė — gatunek rosliny (Juškevičiaus žodynas

rankraštyje), sausmiedis, sausviedis, a. saus-Vytis—evonymus europaeus, latv. sauserdis — Spindelbaum.

75) o ū -A y a i • uTcoS^ata cp|Jyta. Hes.; šietie padai, regis, iš suktos odos daromi buvo nuo suku-ti— drehen.

76) Phrygia vestitur bucca tiar&. Junevalis VI. 516; anot Serviaus ad Virgilio Aen. VII. 247 buvus tai „pileum phrigium“. Kad ir persai tiaras nešiojo, sužinome iš HerodotO VII. 71: fJspaat %ip □ njat y.s<jakrp: st^ov udpacaaX<j';t£vooc, ziXouc az<x.-{i*z- Persae tiaras gerunt, sed regēs rectas, satrapae incurvas, reperta autem tiara a Semiramide Assyriorum regina. Isidorus Orig. XIX, 30; priimant, kad prygai šitą kepurę nuo persų priėmę, persų M. Azijos viešpatavimo laiku, bet patsai vardas, regis, nuo augštos augštyr styriancios formos, būtent nuo žodžio styriu, styrau — steif dastehen, starr,steif sein, erstarren, in die Hohe starren, aufrecht gerichtet sein paeina, supraleidimu s pradžioje žodžio, kaip ir žodžiuose praga — spraga, ketera —sketera, karą — skara, kuduriai — skuduriai, kerdžius—skerdžius, latv. Tanga stanga ir k. (pal. b' 3). Sirvydas tiarą sustato drauge su cidariu.

77) % 6 JJ. % a. v o v — prygų trakų muzikos instrumentas — būgnas, būbnas. Schol. in Apoll. Rhodii Argon. I. v. 1138; Euripides Bacch. v. 58 — 9 regis nuo tempiu-ti—ausdehen, ziehen, spannen, anziehen — ištempta oda aptrauktas.

78) Apie prygų kalbos glossas kalbant, nebus prošalį čia jau priker-gus vieno-kito žmonių vardo etymologija. Pradėsime nuo trojanų, kurių krašte buvo Idos kalnynas, apie kurio etymologiją buvo augščiau kalbėta, iš kurios sužinojeme, kad trojanų kalboje šimtakoji „ida“ vadinta. Pirmasis ir seniausias trojanų karalius buvęs AAPSavoc, kuris įsteigęs Dardanijos pyllį ir nuo kurio viso kampo gyventojai Dardanai vardą gavę. Patsai Darda-nas buvęs Dzevo sūnus (Ilias XX. 215) ir kaipo toksai vardą turėjo nuo dardu, dardenu — tonnen, hallen, kaip apie Perkūną sakoma Šitas vardas pavidale Dardina (moteriškos lyties) yra minimas vienoje pasakoje („Lietuvių Tauta“ 1.167). {dēmi yra Dardano ainių genealogija. Jojo sūnus 'Ep^ovtoc turėjęs sūnų vardu Tpsoc, nuo kurio gavę viso krašto gyvento-jai vardą Tpaasę, lot. Trojani. Šitas Trojas turėjęs tris sūnus: yIXoc, 'Aaoa-xoc ir ravo[vrjS7]<; (Ilias XX. 230 sek.). Nuo Iliaus gavus "Utov pyllis vardą, jojo sūnus buvęs Aao|xexSo>v, kursai turėjęs sūnų no5apx7]c; šitas pagimdė Priamą (Ilpta^oc), kurs turėjo tarp kitų vaikų "E^acop ir Ildpic. Prisižiūrėkime dabar šitiems vardams ir jų etymologijoms. Vardo Erichtoniaus, kaipo helenizuoto, iš lietuvių kalbos išvesti negalima, kaip ir Trojaus, nors liet. pravardę Trojaną turime („Tėvynė“ 1898 p. 358). Vardą yIXo<; galima išvesti iš liet.yla — ein Pfriem, ylius — die eiserne Spitze, welche in das En-de eines Stocks geschlagen wird, um daraus eine Art Spiess zu machen; turime ir liet. pravardę Ilius („Vienybė Liet.“ 1912 p. 141) ir Ilionis („Lietuva“ 1895 N 1), kaimai Iliai, Viduklės par., Raseinių pav., kaip ir pyllies !IXtov, ant aigyptėnų monumentų Iluna, vardą randame Lietuvoje: Iliuona, kaimas Žiežmarių valsčiuje, Trakų pavieta; palyg. ir Iliendorf netoli Druskininkų (Scriptores rer. prussic. II. 701). 'Aaoipajtoc yra padirbtas taip. lygiai vardas, kaip liet. pravardės: Juodakis (AJir|)aBHT. ynasai. 3eajieBJiafl. KOBCH. ry<5. M 2420), Plačakis (Ajij. yKa3. J& 4697), Žvynakis („Žvaigždė“ 1904 N 2), Keturakis („Vienybė Liet.“ 1903 N 17), Kaulakis („Lietuva“ 1896 N 7), Baltakis („Vienybė Liet.“

1896 N 38), Rudakis („Nauja Liet. Ceitunga" 1902 N 55), Smalakys — Tilžėje, Miltakis („Lietuva" 1903 N> 40), Ilakis („Lietu-va" 1903 N 17) ir sudurtas iš ašara—die Trane ir akis — Augę; artimiausias šitam Ašarakiui vardas savo prasme yra varvakis Sirvydo žodyne mi-nėtas. Su Y&mxiprią trojanų vardu, galima sustatyti dakų vardas Tautome-dos (Bezenberger's Beitrage XXV, 56) ir kiti graikų raštuose randami: ALOJISSYJC. 'AfaļiiS^c, Opaau^sS'/jc, NraopiSijc, sudurti su medis — der Baum: palyg. liet. pravardę: Medis („Lietuva" 1896 N 46), Užumcdis („Žvaigždė" 1902 N24), kaim. Vilkomedžiai, Šilokarčiamos pav.; su Ganymedžiu dar ga-lima palyginti pravardė Ganąs („Tėvynė" 1900 p. 217). Laomedono pati vadinusis 2TPO|l.&; palyg. liet. pravardę: Strymas, Strymaitis; o jo sūnus Ho-Sdpx7]c galėjo vadintis nuo darkauti — schmahen, schimpfen, sudėto su prielinksniu arba „verbalpraefiksu" pa; palyg. ir darkūs — haslich, garstig, schandlich. Tikrasis trojanų karaliaus pas Homerą rašomojo Priamo vardas buvo llspaļi.oc: Ešppaaoc- gaa&eoc. Hes. (Sittl. „Philologus" 1885 p. 214); šitas vardas nuo periu-perti — schlagen, paeinąs yra anologiškai padirbtas, kaip ir lukų vardai: 'Apsdcļjnnc, AarAtia-;, Kapaji*;, KiSpApac, l^ttiaai;, lļT paj<->0C ir k.; karų vardai: "l^Spaļi.oc, Ts6w[i.oc, JA p).:touoc, Boitotioc ir k., lydu: Tto-jioc vAXxtji.oc (Kreitschmer, Einleit. in die Gesch. d. gr. Spr. p. 322 sek.). Panašiai pagamintus vardus, ir tai labai skaitlingus, randame ir Lietuvoje: Rasimas ir Rašymas, Tyrimas, Malamas, Dygimas, Perkamas, Svilimas, Glemas, Galdimas, Vilimas, Bylimas, Karimas, Siaurimas, Skystimas. Pūdymas, Akromas, Plėšimas, Trakimas, Bartimas, Akamas, Opamas, Valušimas, Valšimas, Bystramas, Šlimas, Storimas, Tošimas, Bormas, Mesimas, Paltimas ir k.; su Peramo sūnų vardą "E%twp, kurio etymologiją augščiau (po 32) nuo veikiuti išvedėme, su liet. pravarde Vektoris palyginome; su kito sūnaus vardu IT<4pic galima palyginti „Parisso dux Littuaniae" 1385 m. minėtą (Script. rer. prus. II. 716) ir kaimo vardą Paris senovės Prūsuoje (Weber. Preussen von 500 Jahren p. 501). Galop čia galima paduoti dar į vienas trojanų kalbos žodis, būtent tūlos merginos vardas BptoYjtc, kurią graikų vadas Achilleus, trojanų karo laiku pagrobė ir kaipo gulovę (concupij na) pas save pasiliko (litas 1. 184. 320 sek.); jos vardas, regis, palyginti galima, su liet. brėžti — coire cum femina (Bezenberger Litau. Forsch. p.i 102). Ant salos Dėlos moterys garbino tūlą deivę BptCw (Athenaei Deipno-soph. VIII. 12), nuo tos pat etymologijos pramintą.